

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vägen till läslust

En kvalitativ studie om högläsningens betydelse i
förskoleklassen

Pernilla Blake

Inriktning: LAU390

Handledare: Rauni Karlsson

Examinator: Torgeir Alvestad

Rapportnummer: HT11-2920-021

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Vägen till läslust, en kvalitativ studie om högläsningens betydelse.

Författare: Pernilla Blake

Termin och år: Höstterminen 2011

Kursansvarig institution: LAU390: Sociologiska institutionen

Handledare: Rauni Karlsson

Examinator: Torgeir Alvestad

Rapportnummer: HT11-2920-021

Nyckelord: högläsning, pedagog, boksamtal, sociokulturell, lärande, utveckling, läslust

Sammanfattning:

Det övergripande syftet med mitt arbete är ta reda på vad ett antal pedagoger i tre förskoleklasser har för uppfattning om högläsningens betydelse för barns lärande och utveckling.

Uppsatsen har tre grundläggande frågor:

- * Vad anser pedagogerna att högläsningen betyder för barnens lärande?
- * Hur samtalar pedagogerna och barnen om böcker de läst?
- * Vad anser pedagogerna om miljöns betydelse för att utveckla läslust och skapa meningsfulla sammanhang?

Jag har använt mig av kvalitativa intervjustudier då jag har undersökt hur pedagoger i tre förskoleklasser beskriver arbetet med högläsning och boksamtal. Intervjuerna har jag sedan analyserat utifrån forskning inom området samt teorier såsom den sociokulturella.

Studien visar hur pedagogerna arbetar med högläsning, boksamtal och andra uppföljningsmetoder. Resultatet pekar på att ämnet är prioriterat och något som pedagogerna väljer att lägga mycket tid och förberedelser på. Studien visar emellertid också att vissa pedagoger inte använder sig av strukturerade boksamtal och hänvisar till att tiden inte räcker till för att planera dessa. Genomgående för de intervjuade pedagogerna är dock att man har en vilja att planera meningsfulla och givande högläsningstunder tillsammans med barnen. Detta för att de menar att de kan se högläsningens många fördelar och positiva effekter.

Med mitt arbete vill jag först och främst peka på hur viktigt det är att skapa läslust hos barnen redan i tidig ålder. Jag vill belysa vikten av att prioritera högläsningen och boksamtalen i klassrummen. Jag vill också med min studie visa på hur man kan göra den mer meningsfull så att man kan dra nytta av dess många fördelar då det gäller barns lärande och utveckling.

Förord

Min uppväxt har präglats av sagor och berättelser. Högläsningen i skolan är något som väcker varma minnen och dessa stunder kommer jag förmodligen alltid att bära med mig. Min ambition är att jag som lärare ska kunna ge mina elever samma goda erfarenheter när det gäller läsning och jag hoppas kunna förmedla samma positiva känsla som mina egna lärare gjorde för mig

Det har varit en mödosamt men väldigt lärorik process att sammanställa det här arbetet och det finns flera personer som har hjälpt mig på vägen. Först och främst vill jag tacka mina fantastiska pojkar som har stöttat sin mamma under den här tiden. Ni är bäst! Vidare vill jag tacka de pedagoger som jag har haft förmånen att intervjua, tack för att ni har låtit mig få en inblick i hur ni arbetar och för att ni har delat med er av era erfarenheter, era tankar och era åsikter. Jag vill också tacka arbetslaget på min VFU som har lärt mig så mycket om att använda högläsningen på ett meningsfullt sätt. Ett sista tack till min handledare som gett mig goda råd och stöttning.

-Pernilla Blake-

Innehållsförteckning:

Innehållsförteckning	5
1. Inledning och Bakgrund	6
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar	7
1.3 Centrala begrepp	7
2. Litteraturgenomgång	8
2.1 Högläsning	8
2.2 Vad säger läroplanen?	8
2.3 Vygotskys syn lärande, läsande och pedagogens roll som kompetent ledare	10-11
2.3.1 Forskning om lärande genom högläsning	11-13
2.4 Pedagogens roll	13
2.4.1 Högläsning, en pedagogisk utmaning	13-14
2.4.2 Berättande pedagoger	14-15
2.4.3 Pedagogens uppgift att skapa lust att läsa	15
2.4.4 Pedagogens val av böcker	15-16
2.4.5 Pedagogen och Boksamtalet	16-17
2.5 Högläsningens effekter	17-18
3. Metod	19-20
3.1 Tillförlitlighet	20
3.1.1 Reliabilitet	20
3.1.2 Validitet	20-21
3.1.3 Generaliserbart	21

3.2 Etik.....	21
3.2.1 Informationskravet.....	21
3.2.2 Samtyckeskravet.....	21
3.2.3 Konfidentialitetskravet.....	21-22
3.2.4 Nyttjandekravet.....	22
3.3 Urval.....	22-23
3.4 Genomförande.....	23
3.5 Analysmetod.....	23-24
4. Resultat.....	25-33
5. Diskussion.....	34
5.1 Metoddiskussion.....	34
5.2 Slutdiskussion.....	34-40
5.3 Slutord.....	40-41
Referenser.....	42
Bilagor	

1. Inledning

"Ditt barns lycka eller olycka kan du inte göra så värst mycket åt. Men en sak kan du göra. Du kan visa honom att det finns tröst att få när han är ledsen, och glädje och skönhet när han tycker livet är grått, du kan ge vänner som aldrig sviker... ja du kan visa honom vägen till boken!" Astrid Lindgren

Mitt val av examensarbete är baserat på eget intresse. Jag har sedan barnsben haft en brinnande lust för böcker och för att läsa. Jag var ett av de barn som hade den stora förmånen att redan i tidiga år få ta del av barnböckernas fantastiska värld. Jag kan fortfarande känna upprymdhet och värme vid tanken på när jag gick i tredje klass och fröken läste högt ur "Bröderna Lejonhjärta" eller när vi i advent på morgnarna släckte lamporna, tände levande ljus och läste "Marias lilla åsna". Det är minnen som alltid kommer att bo hos mig och de är tillfällen som jag vet har haft stor inverkan på mitt liv och mitt lärande. Det var sådana stunder som skapade lust att läsa.

Under min utbildning har min bild av högläsningens betydelse förstärkts ytterligare och jag har fått en större förståelse för hur arbetet med litteratur genom högläsning har en positiv inverkan på barns fortsatta utveckling. Högläsningen kan ha, som jag tidigare nämnt, flera lustbetonade effekter som exempelvis att man har en mysig och rolig stund tillsammans. Den positiva effekten av detta kan man inte bortse ifrån men det finns även andra nyttoaspekter som är viktiga att betona. Barnboksförfattaren Lena Kåreland (2001) framhåller exempelvis vikten av att vuxna fortsätter att läsa högt för barnen även en bra bit upp i åldrarna. Hon menar att alla borde få möjligheten att lyssna till berättelser och med sin egen fantasi tränga in i dem. Högläsningen ökar bland annat läslusten, ordförrådet och språkförståelsen. Den ökar också förståelsen för andra och ger insikt om en själv menar författaren (2001:18).

I samhället idag ter sig bokens ställning alltmer hotad. Den har stor konkurrens av andra medier som pockar på barnens uppmärksamhet. Det talas med oro om barns allt mer bristande läsförmåga och undersökningar visar att andelen läsande barn sjunker. Bland annat så hävdar Kåreland (2001) att den tid som vuxna läser för sina barn minskar och att den totala lästiden för yngre barn har sjunkit från 30 minuter till 15 minuter per dag (2001:18).

Mot bakgrund av detta ter sig vårt arbete som pedagoger allt viktigare. Forskning visar att barn som har vuxit upp i hem där man har en positiv inställning till läsning och som har kommit i kontakt med litteratur genom exempelvis högläsningstunder har ett försprång gentemot dem som inte haft samma förmåner. Vårt ansvar blir därför att ge de barn som inte åtnjuter dessa fördelar en möjlighet att utveckla samma förmågor i skolmiljön så att de kan hålla jämna steg med sina kamrater.

1.1 Syfte

Det övergripande syftet med mitt arbete är att undersöka vad pedagoger i tre förskoleklasser har för uppfattning om högläsningens betydelse för barns lärande och utveckling.

1.2 Frågeställning

Vad anser pedagogerna att högläsningen betyder för barnens lärande?

Hur samtalar pedagogerna och barnen om böcker de läst?

Vad anser pedagogerna om miljöns betydelse för att utveckla läslust och skapa meningsfulla sammanhang?

1.3 Centrala begrepp

Nedan kommer jag att beskriva ett antal begrepp som förekommer i mitt arbete.

Pedagog:

Jag använder benämningen pedagog som ett samlingsbegrepp för lärare, förskolelärare och fritidspedagog.

Barn:

I stället för begreppet elev använder jag ordet barn eftersom jag i mitt arbete främst talar om barn i förskoleklassen. Arbetet omfattar också till viss del de yngre barnen i grundskolan (årskurs 1 och 2) samt barn i förskolan.

Literacy:

Detta är ett engelskt begrepp som numera används allmänt i Sverige. Detta överätts oftast med skriftspråkighet och blir ett begrepp som markerar en vidgad syn på läs- och skrivförmåga (Kullberg & Nielsen (red) 2008).

Litterär amning:

Barnet och den vuxne får närhet och gemensamma upplevelser när de tillsammans genom högläsning tar del av och samtalar om en boks innehåll. Detta kan innebära att ett barn kan ta del av skönlitteratur redan som spädbarn.

Scaffolding:

Enligt Vygotsky kan ett barn prestera mer i samspel med andra än på egen hand. Det är med stöd av andra som är mer kompetenta som lärande sker. Därifrån kommer begreppet scaffolding som man på svenska kan översätta till "att skapa kommunikativa stöttor"(Säljö 2000).

2. Litteraturgenomgång

Jag kommer att börja mitt arbete med att skriva om vad Läroplanen, Lgr 11, säger om det ämne jag har valt och jag kommer samtidigt att titta på kursplanen i svenska. Jag kommer vidare i detta kapitel ta upp vad ett antal författare och forskare har för syn på högläsning och boksamtal, dess fördelar och effekter för barns utveckling. Jag kommer även att titta närmare på vad pedagogen har för roll och ansvar.

2.1 Högläsning

Ett oöverträffat sätt att fånga människors intresse är att berätta en god historia. Det finns goda skäl att tro att berättandets uppkomst hör samman med utvecklingen av den moderna människan. Gärdenfors (2003) hävdar exempelvis att berättarkonsten har haft en avgörande betydelse för människans kulturella utveckling. Han skriver att "på sätt och vis är berättandet den förnämsta av alla verbala konstformer eftersom det ligger bakom så många andra konstformer, ibland även de mest abstrakta" (2003:161).

I mitt arbete kommer jag att titta närmare på pedagogens roll. Gärdenfors (2003) menar att "goda lärare ofta är goda berättare som får eleverna att ta till sig berättelser"(2003:204). Han skriver också att berättelserna är underskattade pedagogiska verktyg som kan hjälpa oss att få vår kunskap att hänga samman och är också ett starkt stöd i vårt lärande (2003:205).

Lundqvist (1995) menar att "vårt behov av att berätta och höra berättelser är lika gammalt som vårt språk och kommer troligen att följa oss så länge vi finns som släkte"(1995: 116). Formerna för berättandet har förändrats och skiftat under tidens gång men människans längtan efter berättelser består. Edlund (2005) hävdar att man måste ha upplevt en riktig läsupplevelse för att själv kunna bli en läsare. Detta får man enligt Edlund genom att bli läst för, alltså genom högläsning. Författaren menar att genom att ta del av den upplevelse som högläsningen ger kan vi så småningom börja förstå meningen med att själv läsa böcker(2005: 32-33).

2.2 Vad säger Läroplanen?

I den nya läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr11, står inte något som specifikt gäller för högläsningen men man kan däremot hitta indirekt stöd för att den ska vara en del av skolans verksamhet. Man kan hitta återkommande termer såsom samtal och kommunikation som kan tänkas vara just metoder för högläsning. Metoder nämns varken i läroplanen eller i kursplanen för svenska däremot kan man hitta formuleringar och uttryck som stöder betydelsen av dem båda.

I kapitlet för skolans värdegrund och uppdrag kan man finna stöd för högläsning och samtal kring litteratur. Det står följande:

"Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga "(Lgr 11 2011:9).

Vårt språk är som det står i detta stycke nära förknippat med vår identitet. Genom att kunna skriva och läsa kan vi kommunicera och på så sätt kan vi vara aktiva medlemmar i samhället. För att kunna kommunicera med andra krävs en tilltro till den egna språkliga förmågan. Ett sätt att träna den förmågan är att låta barn samtala, granska och reflektera kring högläst litteratur. En viktig del av läroplanen är att barn i skolan ska fostras till att tro på sig själva och att vi pedagoger hos barnet skapar en känsla och en tro på sig själv. Genom att som det står i ovanstående stycke få utveckla sin kommunikativa förmåga ökar chanserna att barnen skaffar sig en tilltro till sin egen språkliga förmåga. Högläsningen kan vara ett viktigt verktyg i den strävan.

Om man går vidare till kursplanen för svenska kan man finna ytterligare stöd för det jag har beskrivit. Här poängteras återigen vikten av att ha ett språk, för kommunikation och för att kunna verka i ett samhälle där människor av olika kultur, bakgrund och livsåskådning lever tillsammans.

"Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts"(Lgr11 2011:221)

Jag anser att högläsningen kan spela en stor roll eftersom då man utövar den får man tillfällen att genom litteraturen skapa förståelse för andra. Den kan ge barnen en möjlighet att komma i kontakt med främmande kulturer och människor som befinner sig i livssituationer och lever på annat sätt än barnen själva. Genom litteratur kan barnen erhålla ett rikt och varierat språk som gör det lättare för att förstå och ta till sig saker som till en början kan te sig främmande eller obekant.

2.3 Vygotskys syn på lärande, läsning och pedagogens roll som kompetent ledare.

Den ryske teoretikern Lev S Vygotsky brukar benämnas som förespråkare för det sociokulturella perspektivet. Dysthe (2003) beskriver att inom den sociokulturella inriktningen betonas den omgivande kulturen, kommunikationen och sammanhanget som centrala begrepp för ett situerat lärande vilket Kullberg (2008) beskriver som att lärandet sker i ett sammanhang, en praktik, som skapar mening åt det man lär (2008:14). Dysthe (2003) skriver att inom det sociokulturella perspektivet menar man också att språket är det viktigaste medierande redskapet. Detta betyder att språket och kommunikationen är grundvillkoren för att lärande och tänkande skall kunna inträda. (2003: 41, 46). Vygotsky nämner, så vitt jag vet, inte begreppet högläsning men då man, som jag har nämnt innan, inom det sociokulturella perspektivet betonar just språket och kommunikationen så kan man ändå finna belägg för högläsningens betydelse inom denna teori. Med detta menar jag att då språket är en grundläggande faktor för att lärande ska kunna ske så kan man kunna tänka sig att högläsningen är ett viktigt verktyg.

Enligt Williams m.fl. (2000) menar Vygotsky att barn lär av varandra, tillsammans, genom att

kommunicera och imitera varandra i ett socialt samspel. Det sociala samspelet är den viktigaste drivkraften menar Vygotsky (2000: 22-23). Högläsningen och kanske främst i boksamtalet bör vara ett socialt samspel där barnen får lov att uttrycka både åsikter, känslor samt frågor. Genom att sätta ord på det man håller på med kan barnen i ett samspel lära tillsammans av varandra. Barnen hjälper varandra att synliggöra olika företeelser och kan lära varandra genom att visa på att det finns olika sätt att se på ett fenomen.

Lindö (2002) nämner att Vygotsky menar att språket och tanken är en levande process och att de är olösligt förenade. Han menar också att tanken fortlöper i ordet. Tanken utvecklas och fördjupas vidare när vi formulerar oss skriftligt eller muntligt. Genom att på olika sätt följa upp det man läser fördjupas alltså barnens tankar och kunskaper menar Lindö (2002: 45).

Vygotsky talar om den närmaste utvecklingszonen. Detta betyder att eleven är i närheten av att behärska en viss kunskap men bemästrar den inte fullt ut på egen hand. Hagtvet (2007) beskriver detta begrepp som en zon där "ett barn kan utföra en uppgift eller en färdighet som de inte klarar av på egen hand, men i samarbete med en mer kompetent person"(2007:40). Pedagogens roll är därmed ganska tydlig. Hagtvet (2007) menar att i zonen för den närmaste utvecklingen blir det pedagogens uppgift att vägleda och stötta barnet i dess utveckling mot självständig problemlösning. Detta gör pedagogen genom att gradvis överlåta mer och mer av problemlösningen till barnet. "Det är detta pedagogiska angreppssätt som ligger bakom Vygotskys påstående om att imorgon klarar barnet på egen hand det han/hon idag klarar av att göra tillsammans med någon annan."(2007:40).

Även den sociala miljön ligger i fokus hos Vygotsky och han hävdar att barnets utveckling hänger samman med dess uppväxtmiljö går det inte att skilja barnets utveckling från dess lärande. Att ett barn som fått ta del av mycket högläsning har ett bra språk och en god läsförmåga kan självklart bero på fler faktorer. Föräldrar som har tid för högläsning kanske också samtalar mer med sina barn. Högläsningen en del av denna miljö och bidrar till att barnen får höra det skrivna språket men man skall vara medveten om att även andra faktorer kan vara inblandade. Man kan dock konstatera att tillgången till böcker från tidig ålder är ytterst viktigt.

2.4 Forskning om lärande genom högläsning

Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) hänvisar till ett antal studier där högläsningens inverkan och möjliga konsekvenser för barns lärande och utveckling tas upp. Författarna hävdar att resultatet av forskningen bland annat visat på att högläsningen ger barn större ordkunskap än de skulle få enbart av vardagssamtal. De menar också att förståelsen för fonem, det vill säga språkljud i ord vidgas och förmågan att klara av grammatiska strukturer ökar. Enligt dessa forskare spelar därmed högläsningen en betydande roll för barns läs- och skrivinläring då det är dags för dem att börja skolan (ref).

En av forskarna som Dominkovic', Eriksson och Fellenius nämner är Taube (1993) som har visat att barn i årskurs tre som under sin uppväxt kontinuerligt fått ta del av högläsning läste betydligt bättre än sina kamrater som inte fått den möjligheten. Detta visar, menar Taube, att en positiv kontakt med högläsning gynnat eleverna i deras framtida läskunskaper(1993:25).

I en rapport från Myndigheten för skolutveckling, PIRLS 2006 (Skolverket 2007) pekar det mesta på att många barn i Sverige kommer till skolan med erfarenheter av att både läsa och skriva. Ändå kan man se att dagens elevers läsförmåga har försämrats. Trots att väldigt många barn tidigt

kommer i kontakt med läsning och att detta borde innebära att mängden starka och mycket starka läsare borde vara fler i de högre årskurserna så kan man konstatera att så inte är fallet. Antalet elever som uppnår läsfärdighet på avancerad, hög och mellannivå har blivit färre. Resultatet för svenska skolan visar enligt PIRLS 2006 (Skolverket 2007) att det internationellt sett går bra för svenska elever. Däremot är tillbakagången från 2001 markant och den visar att de svenska eleverna lyckas allt sämre. Elevers tillägnande av textbaserade förståelseprocesser som både är tolkande och värderande är främsta orsaken till tillbakagången.

Chambers (2002) tar upp kommunikationen, dialogen och samtalets betydelse för barns läs- och skrivinlärning och utveckling i undervisningen. Han hävdar att barnet, genom att ta del av högläsning och boksamtal kan vidga sin begrepps- och erfarenhetsvärld. Chambers (2002) pekar också på vikten av högläsning för yngre barn och pekar på att den kan vara enda möjligheten för barnen att uppskatta ord lika mycket som bilder. Författaren betonar även andra fördelar med högläsning och tar bland annat upp det faktum att den kan skapa en känsla av gemenskap och att barnen kan ta del av längre texter med mer komplext innehåll (2002:).

Körling (2003) benämner högläsningen som ett erbjudande där barnen bjuds in att tillsammans träda in i berättelsen och låta text och ord bli levande. Författaren menar också att högläsning inte betyder att barnen är passiva utan aktivt medskapande. De skapar inre bilder och gör böckernas innehåll till sitt eget. Det vill säga att en berättelse inte är samma för alla barn, varje saga betyder olika varje enskilt barn och de tolkar den på olika sätt. Hon hävdar även att högläsning kan generera ny kunskap och väcka nya tankar och idéer hos dem som lyssnar. Barnen tränar också sin förmåga att koncentrera sig och stimuleras till att reflektera över sina värderingar. Utifrån textinnehållet kan barnen bli uppmärksamma på levnadsvillkor olika sina egna samt om etiska och moraliska dilemman. Därmed kan arbetet med skolans värdegrund ha sin utgångspunkt i högläsningen (2003:65-70).

Jag har i tidigare kapitel tagit upp många av de fördelar som högläsningen för med sig. Jag skulle vilja utveckla detta och peka på ytterligare effekter som den kan ge.

Fox (2001) tar upp hur viktigt det är att man redan från födseln läser för barnen för att tidigt utveckla deras talförmåga. Hon hävdar att desto mer vi pratar med de små barnen desto större inverkan har det på deras intelligens. I dessa påståenden finner hon stöd hos både psykologer och logopedier som menar att man, för att uppnå detta, måste föra kärleksfulla, roliga, djupa och meningsfulla samtal med barnen. Fox kopplar detta till högläsningen och hävdar att om vi läser högt och har diskussioner kring detta så utvecklas barnens förmåga till koncentration, att lösa problem genom logiskt tänkande och att uttrycka sig på ett tydligt sätt. "Högläsningen bidrar till att barnen förses med ett berikat ordförråd som utmanar dem till utveckling "(2001:35).

Jag vill till sist ta upp vad många av författarna vill belysa nämligen att det är viktigt att vi fortsätter att läsa högt för barnen även när de blir äldre. Norberg (2003) menar till exempel att det är viktigt intensifiera högläsningen då barnen befinner sig i ett stadie då de just knäckt läskoden. Det är lätt att tycka att de då klarar sig på egen hand. Författaren menar emellertid att det då är viktigare än någonsin för barnet att ha läsande förebilder, detta för att erfar glädjen och lusten att läsa. Norberg (2003) tar upp en liknelse om barnets närmaste utvecklingszon. Ifall vi överger högläsningen då barnets läskod har knäckts är det jämförbart med hur det skulle vara för ett barn som precis fått förståelse för hur man klättrar upp i en klätterställning utan vidare utbildning, direkt därefter skickas iväg för att bestiga Mount Everest (2003:119-120). Enkelt uttryckt menar

författaren att då läskoden erövrats behövs högläsningen som mest.

2.5 Pedagogens roll

Skolan är under väldigt många år barn och ungas arbetsplats. Att kunna läsa och skriva är en förutsättning för att klara sig i dagens samhälle. Det är en stor och viktig uppgift för skolan och den enskilde pedagogen att skapa de förutsättningar som bereder väg för varje elev att möta dessa utmaningar. I mitt arbete har jag valt att skriva om hur pedagogerna ser på sitt sätt att behandla högläsningen och i detta kapitel tar jag upp tankar som finns kring pedagogens roll när det gäller detta ämne.

Jag har tidigare beskrivit att det enligt Vygotsky och många andra är av yttersta vikt att barnen, för att tillgodogöra sig så mycket kunskap som möjligt har en stark handledare. Lindö (2005) tar upp detta och menar att det första pedagogen bör tänka på är att de i högläsningstillfällena och boksamtalen har ett syfte och ett mål som skall uppnås. Med dessa som grund kan sedan pedagogen vägleda barnen i böckernas värld (2005: 119-120). Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson (2006) menar att då pedagogerna har klara mål samt tydliggör för barnen vad som ska uppmärksammas blir barnen medvetna om sitt eget lärande (2006:42).

Författarna påpekar att en medveten, flexibel och lyhörd pedagog tar till vara på alla de situationer för lärande som ges genom barnens tankar, frågor och intressen. Harlen (1996) hävdar att för att hålla barnens intresse vid liv så krävs det en spännande och intressant barnboksprentation och att det är viktigt att pedagogen konkretiserar innehållet i högläsningstunden och i boksamtalet. På så sätt skapas en inbjudan för barnens frågor och dessa styr sedan det fortsatta lärandet (ref).

2.5.1 Högläsning, en pedagogisk utmaning

Läsning för barn i grupp är en pedagogisk utmaning. Vid högläsningstillfället står man inför ett antal val som kommer att påverka situationen. Hur många barn kan lyssna till högläsningen på en gång? Kan barn i olika åldrar samtidigt lyssna på samma saga, ofta är ju klasserna åldersintegrerade. Hur viktigt är valet av bok? Hur viktig är läsarens förhållande till boken och till läsning överhuvudtaget? Hur mycket ska pedagogen ta upp i förväg och hur mycket ska barnen få komma med frågor? Vad är syftet med läsningen?

Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) talar om att ju yngre barnen är desto större engagemang krävs av pedagogen. Även kravet på att lässituationen bör vara så hemlik som möjligt är större för barn i yngre åldrar för att det ska vara givande för barnen (2006:140-141). Karwiatt (1994) som har gjort flera studier i både förskole- och skolmiljö hävdar att risken finns att högläsningen kan passivisera barnen ifall gruppen är för stor. Även boksamtalet som är till för att fördjupa förståelsen och utmana barnets tänkande kan utebli. För att få en mer interaktiv lässtund förespråkar hon mindre grupper och någon form av extra material som gör det möjligt att tala om berättelsen på flera olika sätt (1994:27). Även Beals m.fl. (1994) tar upp hur viktigt det är för barnen att få tid att ta del av högläsning i mindre grupper. Författarna tar upp fördelarna med att barnen i mindre grupper lättare kan ta del av fördelarna av rika vuxen-barn-interaktioner som gynnar varierande aspekter i literacyutvecklingen(1994:19-40).

Högläsningen har stor plats även i skolmiljön, framförallt i de yngre årskurserna. Samtidigt som

det är givande så skapar det en avkopplande stund för barnen och en gemensam kunskap kan byggas. Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) menar att det är en utmaning för pedagogen att hitta rätt bok för en klass på 25 barn men det är givetvis möjligt att skapa en medveten pedagogisk stund även med många barn. Man kan skapa en dialog och ju äldre barnen är så kan talet i dialogen bytas ut mot skrift. Innan det går att föra en dialog i skrift angående bokens innehåll måste barnen ha vant sig vid att uttrycka sig om en boks innehåll, bild, språk och struktur i samtal.

Manning (1998) har i en artikel gett exempel på vad pedagogen kan ha i åtanke inför och efter högläsningen.

Före högläsningen:

- * Låt barnen förutsäga vad som ska hända efter att ha hört vad boken heter och sett bokomslaget.
- * Bygg upp en medvetenhet om bokens tillkomst genom att berätta om författare eller illustratör och jämför eventuellt med annat de har gjort.
- * Dra uppmärksamhet till bokens omgivning, platsen där boken utspelar sig, genom att peka på en karta eller jordglob.
- * Diskutera personliga erfarenheter och kunskaper relaterade till ämnet och omgivningen.

Efter högläsningen- något av detta:

- * Be eleverna sammanfatta vad de har hört.
 - * Värdera innehållet i förhållande till andra böcker som barnen känner till.
 - * Berätta om hur du visualiserar innehållet när du lyssnar till berättelsen och be eleverna berätta om sina mentala bilder.
 - * Diskutera ett eller två ovanliga ord i berättelsen.
- (Manning, 1998:1)

2.5.2 Berättande pedagoger:

Jag har tidigare tagit upp hur Gärdenfors (2003) argumenterar för berättelser som grund för lärande. Han menar att med en berättelse kommer ett sammanhang som kunskaperna hänger ihop med (2003:204). I sin bok vill Gärdenfors (2003) visa hur man kan hitta vägar att överbrygga gapet som finns mellan formellt och informellt lärande. De flesta små barn älskar att lära sig nya saker men alltför många av dem tappar sin nyfikenhet då de börjar skolan. Gärdenfors menar att en bra pedagog bör känna till hur det informella lärandet går till för att kunna dra nytta av det i sin undervisning. Författaren pekar speciellt på två faktorer som kan göra det formella lärandet mer likt det informella; Motivation och förståelse. Han menar att ifall pedagogerna jobbar mer med elevernas inre motivation, som kommer ur nyfikenhet och lust att lära, och utformar sin undervisning så att barnen kan uppnå största möjliga förståelse så lär de sig bättre. När det gäller förståelse argumenterar Gärdenfors(2003) för "berättande pedagoger" som grund för lärande. Han menar att den mänskliga hjärnan är anpassad till att förstå världen genom berättelser och hävdar att ifall en pedagog kan förmå sig att utnyttja detta i sin undervisning så kan han eller hon få större möjligheter att nå fram till, och in i eleverna. "Med en berättelse kommer ett sammanhang om kunskaperna hör ihop med", säger Gärdenfors (2003:213).

2.5.3 Pedagogens uppgift att skapa lust att läsa

För en pedagog är det viktigt att veta hur lockelsen och lusten till att läsa ser ut. Ordet lust

uttrycker positiva känslor. Vi känner lust när vi får viktiga behov av olika slag tillfredsställda. Lusten att läsa kan ligga i att känna gemenskap, att få dela en berättelse med andra, med mamma eller pappa på soffan eller med kompisar i förskolan eller på skolan. Lusten att läsa kan också ligga i bemästrandet av kunskap, när man får ihop bokstäverna till ord och man själv kan börja läsa. Den kan också handla om att man vidgar sin värld och ser sig själv i ett sammanhang. Kullberg & Nielsen (red) (2008) menar att vi känner lust då vi får olika behov tillfredsställda. Författarna hävdar att barn känner lust då de får syssla med sådant som intresserar dem, saker som berör dem, som angår dem och som har med deras liv att göra (2008:23). Kullberg & Nielsen (red) (2008) skriver att lusten att läsa är avgörande och viktig för att lära sig och för att utveckla sin skriftspråkliga förmåga. Författarna påpekar hur viktig pedagogen och hans eller hennes insatser är för att skapa, vidmakthålla och förstärka elevernas lust och engagemang för läsning. De har också sammanställt ett antal punkter för pedagogen att ha i åtanke då de planerar och organiserar arbetet med läsning: arbeta med läsningen i meningsfulla sammanhang, bygg upp gemenskap med andra läsare, skapa tid och rum för läsning, stärka elevernas självförtroende, möta barnen där de är med sina kunskaper, och sina intressen, ställa krav efter förmåga men samtidigt utmana barnen att lära mer” (2008:23).

Som pedagog har du många faktorer att tänka på när det gäller att finna lusten till att läsa hos varje enskilt barn. Hos vissa barn kan det ligga i miljön, den fysiska, psykiska eller den sociala miljön. Chambers (1994) talar om inre och yttre förutsättningar. De inre förutsättningarna är våra känslomässiga attityder som till exempel våra förväntningar, tidigare erfarenheter, kunskaper och vår sinnesstämning. Den fysiska miljön man befinner sig i är detsamma som yttre förutsättningar. Dessa förutsättningar påverkar både vårt beteende och vår inställning. Genom att förändra de yttre förutsättningarna kan vi även skapa förändring av de inre (1994:20-21). Det vill säga om man ger barnen de bästa förutsättningarna då det gäller miljön, både när det gäller den fysiska miljön i klassrummet och den sociala, exempelvis hur klassen fungerar tillsammans så skapar man lust, trygghet och goda förutsättningar för barnens lärande och utveckling. Chambers (1994) påpekar också hur viktigt det är att ha en stimulerande läsmiljö som är ämnad endast för detta ändamål. "Speciella läsplatser betonar också läsandets värde. Man reserverar inte en plats åt en enda aktivitet om man inte anser den oerhörd viktig. Genom att helt enkelt existera, användas på ett bestämt sätt och skyddas av enkla, lättfattliga regler talar läsplatserna om för barnet, och det utan att läraren överhuvudtaget behöver säga något, att i det här klassrummet, i den här skolan, betraktar vi läsning som något mycket betydelsefullt" (Chambers, 1994: 39).

2.5.4 Pedagogens val av böcker

Det är viktigt att pedagogen inte väljer litteratur slumpmässigt utan att hon eller han gör medvetna val som är väl genomtänkta. Lindö (2005) menar att skolan måste stå för kvalitet och att kraven på böckerna man väljer för skolan måste vara hög eftersom barn idag utsätts för ett enormt kommersiellt tryck utifrån. Hon menar att skolan måste erbjuda en kontrast till den masskultur som råder i samhället(2005:14-15). Däremot menar författaren Hellsing (1970) att man inte kan ställa några andra krav på en barnbok än att den skall intressera barnen, ha tillräckliga estetiska kvaliteter samt en accepterad moral (1970:448). Lindö (2005) har dock ett antal kriterier som han anser att en pedagog bör ha i åtanke vid valet av litteratur

* Den skall fångsla sina läsare

- * Den skall ge kunskap och lustfyllda upplevelser
 - * Den skall ha estetiska kvaliteter
 - * Den skall aktivera barnens fantasi.
 - * Den skall stimulera språkliga begrepp och öka ordförrådet
 - * Den skall ge äkta föreställningar om världen
 - * Den skall berätta om människors relationer
 - * Den skall orientera läsaren i tid och rum
 - * Den skall utmana barnen men samtidigt vittna om igenkännande
 - * Den kan vid högläsning vara mer utmanade än vid egen läsning
 - * Den skall ha en väl genomarbetad stilistisk samt språklig miljö
- (2005:14-15)

Genom att som pedagog tänka på dessa punkter då man väljer litteratur så finns goda möjligheter att göra högläsningen meningsfull och ett tillfälle för lärande.

2.5.5 Pedagog och Boksamtalet

Jag har i mitt arbete mest talat om högläsningen men jag ser boksamtalet som en naturlig del av den. Det ena fungerar inte till fullo utan det andra. Här nedan kommer jag dock att fokusera på boksamtalet. För att ett boksamtal ska vara meningsfullt för alla inblandade krävs mycket av pedagog. För att göra det mesta av samtalet bör man framför allt verkligen känna barnen i gruppen, man bör anpassa samtalen och frågorna efter barnens olika förmågor och till var i sin utveckling de befinner sig. Man bör se till att alla är inkluderade och man måste gå efter vad den enskilda eleven behärskar och vågar. Man måste också som pedagog kunna variera sig, alla barn fungerar olika och man bör pröva olika sätt och metoder. Boksamtalen får inte gå på rutin då det finns allt för mycket kunskap som i så fall kan gå förlorad.

Chambers (1993) visar på hur viktigt boksamtalet är genom att säga att ”Vi vet inte vad vi tänker förrän vi hör vad vi säger”(1993: 25) och menar att samtalet är en del av vår tankeprocess. I en grupp utvecklas allas tankeförmåga då man gemensamt tänker kring och samtalar om en text. Chambers (1993) menar att alla i gruppen vet något men att ingen vet allt. Tillsammans kan man dock upptäcka och lära sig mer (1993:28-29). Genom att ta del av varandras tankar vidgas kunskapen och ett barn kan få tillgång till nya synsätt kring samma sak vilket kan öka förståelsen för ett ämne eller en företeelse.

Kuick (2005) menar att de mest värdefulla boksamtalen uppstår när man får vrida och vända ut och in på en bok, och när man samtidigt får jämföra sina upplevelser tillsammans med andra. Kuick (2005) menar att förutom att boksamtalet ska vara roligt och utveckla de som deltar som läsare, talare och lyssnare så ska det också göra att dessa deltagare blir bättre på att tänka, reflektera och se sammanhang. På detta sätt menar författaren utvecklas vi som människor (2005:89).

Lindö (2005) hävdar att de organiserade boksamtalen är relativt ovanliga i den svenska skolan. Om man samtalar om böcker man läst så blir det ofta mer informellt och spontant, de är ofta inte speciellt noga förberedda. Lindö (2005) talar om att barnen har ett behov av att samtala kring sådant som de läser, för att utväxla tankar om sin förståelse, jämföra innehåll, kunna lära sig att läsa mellan raderna och att dra slutsatser av litteraturen de behandlar (2005:7).

Lindö (2005) skriver också att samtal kring böcker ger eleverna: ... "möjlighet att bolla sina argument, idéer och inre bilder som uppkommit i mötet mellan text och läsare. Genom att berätta,

jämföra, kritiskt granska, ifrågasätta och formulera sina egna ståndpunkter stärker eleverna sitt språkliga självförtroende och får en social träning i turtagande"(2005: 24).

2.6 Högläsningens effekter

Jag har i tidigare avsnitt tagit upp högläsningens många fördelar. När det gäller effekterna tänker jag först och främst fokusera på tre spår som Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) tar upp i *Läsa högt för barn*. Dessa är socialisation som är basen för inläring i en kulturell kontext, interaktion och aktuella teorier om språkinläring. Även ifall författarna pekar på dessa tre spår så menar de att det också finns en hel del gemensamma nämnare. De nämner exempelvis Säljö (2000) som hävdar och argumenterar för att allt mänskligt lärande måste ses ur såväl ett kommunikationsperspektiv som ett socialhistoriskt perspektiv. Säljö menar att det i varje enkelt samtal, i varje enskild handling eller händelse finns en möjlighet att en individ eller en grupp tar med sig något som de senare kan använda i en framtida situation. Han anser också att det viktigaste redskapet för lärandet är vårt språk. "Det mänskliga språket är således en unik och oändligt rik komponent för att skapa och kommunicera kunskap"(2000:35)

Socialisation: Det lilla barnet föds med vissa förutsättningar för att växa. Dominkovic' (2006) menar att för att barnet ska kunna göra detta måste de vägledas in i sin kultur av erfarna äldre personer (2006:21). Denna vägledningsprocess kallas för socialisation. Flera av dagens forskare beskriver numer barns literacyutveckling ur ett socialisationsperspektiv. De beskriver utvecklingen som en socialiseringsprocess där omgivningen håller barnet med redskap, etablerar förväntningar och erbjuder stöd men ger också instruktioner och uppmuntran.

Lanza (1997) använder sig av uttrycket "language socialization" vilket kan översättas till språksocialisation. Denna bygger på en tes om att språksocialisation uppstår i en kontinuerliga, dagliga samtal. Även om många forskare hävdar att det för det lilla barnet främst är i hemmet som detta uppstår så menar Lanza att språksocialisation även till viss del kan uppstå i möten med människor utanför familjen. Denna process påverkar inte bara barnets språkutveckling utan också deras värderingar, attityder och förväntningar som har att göra med skriftspråkliga aktiviteter menar Snow m.fl.(1998). Författarna menar också att barnets socioekonomiska situation påverkar deras framtida motivation till att börja läsa. Barn med föräldrar som visar att läsning är till för förströelse och underhållning ofta har barn med positiv syn på läsning än de föräldrar som bara påpekar nyttoaspekten för sina barn. Björk och Liberg (1996) menar att högläsningen har stor betydelse för barnets literacyutveckling och kallar den "litterär amning"

Interaktion: Dominkovic', Eriksson och Fellenius (2006) menar att interaktion skulle kunna beskrivas som en anpassningsprocess som sker från två håll. Dels från barnet som hela tiden anpassar sig till sin språkliga omgivning dels från den vuxne som i sin tur anpassar sig i barnets närhet till barnets kommunikativa utveckling. Samspelet i framför allt familjen påverkar barnets intresse för exempelvis skriftspråkande aktiviteter. Anbar (1996) skriver "Så snart föräldrarna började samspela med sina barn kring läsaktiviteter svarade barnen med stor iver. Föräldrarna tycktes då intuitivt följa barnens inlärningsintresse och nyfikenhet och känsligt stödjade deras begäran om hjälp. Man kan därför säga att föräldrarna underlättade barnens naturliga händelseförlopp"(1986:77).

Det finns en hel del studier kring interaktion och författarna tar upp ett antal exempel. Bland annat nämner de Schickedanz (1986) som tar upp vad man har kunnat se som något vanligt förekommande när en vuxen samspelar med ett mycket litet barn kring en bok. Först ser den vuxne till att få barnets uppmärksamhet, därefter frågar den vuxne barnet om vad något i boken "heter" och väntar på barnets svar. Om det är nödvändigt svarar den vuxne själv på sin fråga. Slutligen får barnet återkoppling på sitt svar. Schickedanz menar att det är den vuxne som bär dialogen framåt eftersom det lilla barnets produktiva språk är begränsat. Detta skulle man kunna se som ett exempel på "scaffolding", eller kommunikativa stöttor. Ju äldre barnet blir desto mer kan hon eller han bidra till dialogen och den vuxne kan ta en mer passiv, lyssnande roll.

Språkinläring:

Genom åren har teorierna om språkinläring avlöst varandra och att språkinläring främst handlar om imitation och förstärkning har varit en långlivad teori. Under 50-talet menade forskare att dessa teorier hade sina begränsningar. Hjelmkvist och Strömquist (1983) talar om Chomsky som var en av företrädarna för detta synsätt och menade att det finns en medfödd förmåga att utveckla ett språk. Under samma tid fick Piagés kognitiva teorier stor uppmärksamhet. Han menade att ett barn behöver vissa kognitiva förutsättningar för att kunna använda språket på ett speciellt sätt. Så småningom uppstod emellertid behov av ett kompletterande interaktionellt perspektiv. Forskning rörande språkets funktion i ett socialt samspel hamnade i fokus. Ur detta växte insikten om att barnets språkutveckling är en kontinuerlig process, den grundläggs i spädbarnsåldern och händer inte i en plötslig process eller i olika stadier. Denna forskning visade också menar Hjelmkvist och Strömquist (1983) att det inte räcker för barnet att komma i kontakt med språket för att tillägna sig det. Det handlar snarare om hur språket "serveras", ifall det finns emotionell kontakt, ömsesidig anpassning, återkoppling och så vidare. Under 1980- och 1990-talen studerade man kommunikation mellan vuxen och barn flitigt. Under denna tid uppmärksammades dialogen och samspelet och Vygotsky vars texter gavs ut redan 1934, blev då uppmärksammad i västvärlden för bland annat sitt sätt att se på inläring och språk.

3. Metod

Den metod som jag har valt för min undersökning är den kvalitativa samtalsintervjun. Anledningen till detta val är att den är informell och att den ger möjlighet till samtal där man genom diskussion kan komma fram till svar på frågorna. Denna metod är flexibel och ger forskaren ett friare spelrum då man inte är så bunden till ett fast manus. Frågorna i den kvalitativa samtalsintervjun menar Kvale (1997) att man kan se som en intervjuguide. Man använder ett fåtal förslag på frågor att samtala kring för att inte tappa det som är viktigt och väsentligt för intervjun (1997:32). Eftersom jag ville att min undersökning skulle ge mig uttömmande och utvecklade svar ville jag att frågorna mest skulle ligga till grund för samtalen med pedagogerna. Den kvalitativa forskningsintervjun kan ses som något mittemellan ett öppet samtal och ett striktare samtal med frågor d v s en halvstrukturerad intervju.

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud (2009) menar att en av de stora fördelarna med samtalsintervjuer är att den ger goda möjligheter att registrera oväntade svar. En av poängerna är att man också får möjlighet att ställa uppföljningsfrågor. I exempelvis en enkät finns inte dessa möjligheter utan många viktiga detaljer kan gå förlorade (2009:284). Det finns enligt Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud (2009) olika användningsområden där samtalsintervjun passar allra bäst. Det är exempelvis områden där forskare ännu inte har så stora kunskaper eller när man vill att resultatet ska säga någonting om människors livsvärldar, det vill säga den mening människor ger till olika fenomen (2009:285). Ett område där samtalsintervjun passar bra är när vi vill ta reda på och veta hur människor själva uppfattar sin värld. Att utgå ifrån människors vardagserfarenheter är på många sätt ett signum för samtalsintervjun. Kvale beskriver den kvalitativa forskningsintervjun på följande sätt: "En intervju vars syfte är att erhålla beskrivningar av den intervjuades livsvärld i syfte att tolka de beskrivna fenomenens mening "(Kvale 1997:13). Forskaren ska alltså försöka förstå världen som intervjupersonerna själva upplever den. Vikten av att kunna skapa ett samspel där respondenterna d v s pedagogerna i detta fall delar med sig av sina erfarenheter från vardagsnära situationer anser jag skulle vara av stort intresse för min undersökning.

Jag valde att genomföra en så kallad ostrukturerad intervju även om jag visserligen hade skrivit ner frågor på ett relativt strukturerat sätt där frågornas ordningsföljd var relativt fastställd. Detta tar Stukat (2005) upp och han beskriver den ostrukturerade intervjuformen som en metod där intervjuaren är väl medveten om det ämnesområde som ska täckas in men är flexibel och ställer frågorna i den i den ordning som känns rätt i just den situationen. Ofta har man en frågeguide där ett antal huvudämnen eller frågor som ställs till alla. Deras svar följs däremot upp på ett mer individualiserat sätt. Man följer upp med följdfrågor såsom "Vad menar du med det"? "Kan du berätta mer"? Denna metodik ger möjlighet att komma längre och nå djupare. Den kallas för halvstrukturerad eller semistrukturerad intervju (Stukat 2005:39).

Trots fördelarna med den kvalitativa intervjuformen och så finns det även nackdelar. Det slutliga utfallet beror på många olika faktorer som inte är helt lätta att påverka. Bland annat spelar jag som intervjuare en stor roll och utfallet i intervjun ha en viss betydelse beroende på vem som intervjuar. Det kan också i ett samtal vara lätt att ställa ledande frågor. Kvale (1997) menar dock att ledande frågor även kan ge respondenterna nya insikter och tankegångar vilket kan leda till ny värdefull kunskap för undersökningen (1997:259).

3.1 Tillförlitlighet

I en sådan här undersökning är det viktigt att kunna styrka det resultat man kommer fram till, man måste kunna visa att arbetet är tillförlitligt. Denna tillförlitlighet som beskriver Kvale (1997) som vetenskapens treenighet vilken ofta benämns i tre olika begrepp som beskriver undersökningens styrka och svagheter. Dessa tre begrepp är reliabilitet, validitet och generaliserbart (1997:207). Angående studiens tillförlitlighet kan sägas att intervjuerna har skett på likartade skolor med ungefär samma förutsättningar. Många av pedagogerna har svarat på likartat sätt och delar många åsikter och tankar kring högläsning. Jag kan ändå tycka att det på vissa frågor finns olika sätt att se på det här ämnet vilket ju ökar tillförlitligheten i mitt arbete.

3.1.1 Reliabilitet

Stukat (2005) menar att en undersöknings reliabilitet anses vara ifall den går att upprepa vid ett annat tillfälle men ändå få ett liknande resultat. Om inte resultaten överensstämmer vid dessa tillfällen har man inte uppnått perfekt reliabilitet (2005:126). Jag insåg från början svårigheterna med att uppnå perfekt reliabilitet i min undersökning då det finns många fallgropar gällande detta i en samtalsintervju. Jag inser att det skulle vara svårt att upprepa den vid olika tillfällen och få ett exakt likadant resultat. Det finns en mängd olika brister som kan framträda i en undersökning både hos den som intervjuas men även hos den som intervjuar. Då respondenterna i samtalsintervju delar med sig av erfarenheter kan det hända att det kan skilja sig något beroende på tidpunkt och plats. Vidare kan man exempelvis feltolka både frågor och svar. Man kan även bli påverkad av yttre omständigheter eller så kan det vara så att dagsformen kan skifta. Stukat (2005) pekar också på det faktum att det kan finnas brister i efterarbetet och i behandlingen av de uppgifter som framkommit (2005:126). Allt detta gör att det är svårt att genomföra samma undersökning och få exakt samma resultat vid olika tillfällen.

Något som däremot stärker reliabiliteten är det faktum att samma frågor ställs till alla respondenter och att undersökningsgruppen är relativt liten.

3.1.2 Validitet

När det gäller validiteten värde är det viktigt att man upprepade gånger under arbetets gång ställer sig frågan om man verkligen undersöker det man vill undersöka. Man kan också benämna validitet som giltighet och det är enligt Stukat (2005) ett mått på hur bra ett mätinstrument är på att mäta det som är avsett för att mätas (2005: 126).

Eftersom jag genom den metod jag har valt att använda, har fått svar på det jag ville mäta, nämligen vad pedagoger har för uppfattning om högläsningens betydelse för barns lärande och utveckling anser jag att validiteten i min undersökning är god. Jag har även ställt frågor som rör detta syfte. Visst kan man ifrågasätta hur ärliga respondenterna har varit. Det är ju inte helt osannolikt att de inte ger helt sanningsenliga svar utan till exempel vill försköna situationen i sin klass. Kanske har de även velat vara mig till lags och givit mig de svar de tror att jag vill höra vilket i så fall påverkar validiteten. Dock tror och hoppas jag att vi efter de personliga kontakter vi har haft och det samtalsklimat vi skapat att pedagogerna har haft förtroende för mig och känt sig trygga i att lämna sanningsenliga svar.

3.1.3 Generaliserbart

Förutom reliabilitet och validitet måste man också ställa sig frågan vem resultatet man i slutändan får fram egentligen är till för. Är resultatet typiskt endast för den lilla grupp pedagoger jag genomförde undersökningen i eller kan det generaliseras till en större grupp. Då den grupp pedagoger som jag samtalade med var relativt liten är det svårt att säga att den är generaliserbar. Man skulle kunna säga att resultatet endast rör den undersökta gruppen och därmed inte kan generaliseras. Detta är också ett av de argument som Stukat (2005) tar upp, det ofta låga antalet undersökningsspersoner i den kvalitativa forskningen begränsar starkt eller i vissa fall till och med omintetgör möjligheterna till generalisering (2005:32).

3.2 Etik

Stukat (2005) tar upp det faktum att i de flesta undersökningar finns ofta någon form av etisk fråga att brottas med. Dilemman kan uppstå då forskarens rätt och möjligheter att genomföra sina undersökningar ställs mot ifrågasättande och individskydds krav (2005:130).

I Vetenskapsrådets forskningsetiska regler finns fyra huvudsakliga krav som forskaren måste förhålla sig till. Dessa fyra krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet,2002:7-14).

3.2.1 Informationskravet:

De som berörs av undersökningen skall informeras om dess syfte. De ska informeras om att deras medverkan är frivillig och att de när som helst kan avbryta sin medverkan. Jag som forskare ska också upplysa deltagarna om undersökningens tillvägagångssätt och hur resultatet kommer att användas och presenteras.

3.2.2 Samtyckeskravet:

Deltagarna i undersökningen har själva rätt att bestämma över sin medverkan. I detta krav ingår även att inhämta samtycke från vårdnadshavare vid undersökning med barn. Medverkan sker utifrån de berörda personernas villkor vilket innebär att de när som helst kan avsluta sitt deltagande och att avslutandet inte ska ge negativa följder.

3.2.3 Konfidentialitetskravet

Detta krav innebär att man som forskare måste respektera och ta hänsyn till de medverkandes anonymitet. Personerna som undersöks måste vara införstådda med att uppgifterna kommer att behandlas konfidentiellt och att de privata data som skulle kunna identifiera deltagaren inte kommer att redovisas. Vidare måste alla uppgifter antecknas, lagras och avrapporteras på ett sätt som gör att enskilda personer inte kan identifieras av utomstående. Forskaren rekommenderas också att fråga deltagarna ifall det vill läsa rapporten samt tala om var den kommer att publiceras.

3.2.4 Nyttjandekravet

Detta innebär att det insamlade materialet endast får användas för de ändamål som jag har uppgivit. Det betyder att det insamlade materialet från deltagande endast får användas för undersökningens ändamål.

(Vetenskapsrådet,2002:7-14).

Jag anser att jag har förhållit mig till dessa krav genom att jag har skickat ut ett brev (se bilaga 1) till pedagogerna där jag dels beskriver vad syftet och den grundläggande frågeställningen med mitt arbete är. Vidare klargör jag vilka etiska krav som gäller för undersökningen det vill säga att det är frivilligt att delta i undersökningen och respondenterna när som helst avbryta sin medverkan. Jag har även upplyst dem om att deras uppgifter behandlas konfidentiellt och att deras namn kommer att ändras och deras svar kommer i den slutgiltiga rapporten inte att kunna härledas till dem. Jag har även muntligt meddelat deltagarna att de har möjlighet att ta del av det färdiga resultatet.

3.3 Urval

Då man väljer respondenter till sin undersökning finns en mängd olika frågor man bör ställa sig: Vem ska ingå? Hur många ska vara med? Hur ska man motivera dem att delta så att det inte blir ett stort bortfall? Stukat (2005) skriver att "ambitionen bör vara en undersökningsgrupp där resultatet inte begränsas till att bara gälla för denna lilla grupp, utan även kan generaliseras till en större grupp (2005:56)".

McCracken (2009) ger i *Metodpraktikan* råd angående hur man går tillväga för att välja ut intervjupersoner till en undersökning. Han säger bland annat "välj ett litet antal främlingar" (2009:291). Valet att intervjua främlingar menar McCracken har att göra med att det är svårt att upprätthålla en vetenskaplig distans till personer man känner. Intervjuer med bekanta brukar i regel bli sämre eftersom man ofta tar mycket för givet i en vänskapsrelation. Det känns kanske löjligt att ställa allt för detaljerade frågor då man känner personen. Ser man det från respondentens sida kan man anta att det är lättare att öppna sig för någon som man inte ska fortsätta ha en relation med (2009:291-292).

När det gäller antalet kan det vara svårt att ge en exakt siffra på hur många respondenter en undersökning bör ha för att man ska uppnå ett bra resultat. McCracken (2009) anser att ett litet antal är bäst och det verkar vara den allmänna uppfattningen när det gäller samtalsintervjuer. Stukat (2005) menar att när det gäller dessa intervjuer där man har för avsikt att tränga in på djupet i deltagarnas tänkande och uppfattning är det viktigt att hålla antalet nere. Efterarbetet blir ofta väldigt mödosamt och tidskrävande dessutom riskerar man att analysen blir ytlig, mest på grund av tidsbrist, vilket omkullkastar själva idén med arbetet (2005:56).

Jag valde att förlägga mina intervjuer i tre förskoleklasser varav två stycken på samma skola. Alla tre klasser har jag på ett eller annat sätt varit i kontakt med tidigare. Detta kan man säga går något emot det som både McCracken (2009) och Stukat (2005) anser när det gäller att man snarare ska intervjua främlingar. På den ena skolan känner jag några av pedagogerna ganska väl och jag inser att det kan komma att påverka resultatet. Men jag visste också att klasen har arbetat mycket med högläsning och boksamtal samt har ett högläsningssprojekt som pågår under hela läsåret. På grund av detta och att jag förmodligen skulle få ut mycket om ämnet i intervjuerna valde jag därför att bortse från detta faktum.

3.3.1 Presentation av skolorna och intervjupersonerna:

Nedan följer en sammanställning av intervjuerna. Jag har intervjuat åtta pedagoger i tre klasser på två olika skolor i Göteborg. Av de intervjuade pedagogerna är två lärare i grundskolan, tre stycken är förskolelärare och tre är fritidspedagoger. Jag har delat in intervjun i teman vilka har

sin utgångspunkt i mitt syfte, mina frågeställningar och i mina sammanställda intervjufrågor.

Skola 1:

Skolan är belägen i en av Göteborgs östra stadsdelar. Skolan som är relativt liten har endast fyra klasser varav alla är F-2-klasser. Skolan ligger nära natur- och parkområden vilket gör att en del av verksamheten bedrivs utomhus.

Klass 1, årskurs F-2:

I denna klass arbetar tre pedagoger.

Pedagog 1: Linda

Kvinna 36 år, är utbildad grundskolelärare i åk 1-5. Hon har arbetat som lärare i 10 år och har varit på den aktuella skolan i 9 år.

Pedagog 2: Anna-Lena

Kvinna 56 år, Fritidspedagog. Hon har arbetat som fritidspedagog i ca 25 år och har tidigare arbetat som barnskötare. Hon har varit anställd på skolan i 8 år.

Pedagog 3: Carina

Kvinna 50 år. Fritidspedagog. Hon har arbetat som fritidspedagog i 8 år varav ca 1 år på denna skola. Hon har tidigare arbetat som fritidspedagog för äldre barn i samma stadsdel.

Klass 2, årskurs F-2

Klassen har fyra pedagoger men endast två hade möjlighet att delta i intervjun.

Pedagog 4: Lotta

Kvinna 45 år. Förskolelärare som har arbetat som förskolelärare i 18 år och på skolan i 7 år.

Pedagog 5: Lena

Kvinna 42 år. Fritidspedagog. Hon har arbetat som fritidspedagog i 10 år och har arbetat på skolan i 5 år.

Skola 2:

Skolan ligger i samma stadsdelsområde som skola 1 men är geografiskt beläget närmare Göteborgs centrum. Skolan har ca 350 elever i årskurs F-5. Skolan är mer mångkulturell och barnen på skolan har en större variation när det gäller social bakgrund.

Klass 3, årskurs F-1

Pedagog 6: Annika

Kvinna 36 år. Grundskolelärare årkurs 1-5. Hon har arbetat som lärare i 13 år och har varit på skolan i 8 år.

Pedagog 7: Eva

Kvinna 61 år. Förskolelärare. Har arbetat som förskolelärare i 20 år. Har varit på den aktuella skolan i 7 år.

Pedagog 8: Katarina

Kvinna 40 år. Förskolelärare. Har arbetat som förskolelärare i 14 år. Har varit på skolan i 3 år.

3.4 Genomförande

Eftersom jag redan kände intervjupersonerna relativt väl behövde jag inte lägga tid på att etablera kontakt och bygga upp ett förtroende, det fanns redan där. I annat fall hade man förmodligen behövt göra en enkätundersökning eller en pilotintervju för bästa resultat men jag gjorde bedömningen att detta inte behövdes. Även tiden blev en faktor, det var svårt för pedagogerna att hitta luckor i det späckade schemat med Lucia och Julpyssel. Jag har genom åren skaffat mig en förförståelse för hur saker och ting fungerar på dessa skolor, på gott och ont. Det som är mest positivt är att jag vet att de allihop är intresserade av att utvecklas och de ser utbytet med lärarstudenter som en del i detta. Jag kan dock se att denna förförståelse även kan vara en nackdel då man har förutfattade meningar om pedagogerna och verksamheten de bedriver.

Jag fick möjlighet att en dag träffa pedagogerna på den ena skolan och nästa dag de andra på den andra. Jag intervjuade dem en och en och hade en bandspelare till hjälp för att fullt kunna koncentrera mig och vara i nuet. Intervjuerna tog mellan 45 minuter till en timma. Jag hade egentligen behövt mer tid eftersom jag märkte att pedagogerna tyckte att det var intressant att diskutera dessa frågor och hur de ser på sin egen roll men tidsaspekten blev ett hinder för oss.

Enligt Trost (2005) är det viktigt att begränsa sig till ett litet antal kvalitativa intervjuer eftersom alltför många intervjuer ger ett ohanterligt material som blir svårt att överblicka. Det gör det också betydligt svårare att se viktiga detaljer som skiljer eller förenar (2005:23). Detta hade jag i åtanke då jag kontaktade pedagogerna, jag ville verkligen ha ett fåtal respondenter på grund av det jag beskrivit ovan. I efterhand kan jag ändå se att det hade varit en fördel att ha fler pedagoger att intervjua då svaren och responsen från pedagogerna var relativt likartade. Med facit i hand hade jag även velat ha pedagoger med mer varierande bakgrund, kanske någon med invandrarbakgrund. Klasserna och skolorna påminner ganska mycket om varandra, barnen och pedagogerna har liknande social bakgrund så vitt jag kan utläsa. Det hade varit intressant att se hur pedagoger i en skola på landsbygden eller i ett invandrantätt område tänker. Hade resultatet blivit annorlunda? Av samma anledning hade det också varit intressant att ha en eller flera manliga pedagoger med i studien.

3.5 Analysmetod

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud (2009) menar att analysstadiet inte behöver vara så svårt eller komplicerat. De menar att arbetet visserligen är tidskrävande men eftersom målet är ganska uppenbart, man ska exempelvis kartlägga hur saker och ting fungerar i en specifik verksamhet, så är det nödvändigtvis inte så knepigt. Författarna (2009) menar enkelt uttryckt att man ska lägga pussel med samtalsintervjuerna som grund (2009:303).

Jensen (1993) har delat upp analysstadiet i olika steg där man ska börja med att sammanfatta det insamlade materialet. I sammanfattningen, säger Jensen (1993), ska man bland annat ta med det som har varit särpräglade för varje intervjuperson (1993:118-122). Detta gjorde jag efter att först ha transkriberat mina intervjuer, läst det utskrivna materialet i sin helhet och sedan sammanfattat svaren i korthet. Själva utskriften av intervjuerna har jag inte gjort ordagrant. Jag har utelämnat vissa ord, upprepningar och annat som jag inte anser vara av värde för själva analysen. Jag anser att jag på detta sätt ökar läsbarheten och "gör det lättare att förmedla

meningen i intervjupersonens berättelse till läsaren" (Kvale & Brinkmann, 2009 s.203). För att göra resultatet mer begripligt överskådligt har jag i efterhand delat in intervjun i teman i enlighet med min frågeställning. Efter varje fråga har jag i korta drag beskrivit de svar jag har fått och sedan förtydligat med citat från respondenterna, vilka är återgivna i skriftspråklig form.

4. Resultat

Nedan kommer jag att presentera resultatet av intervjuerna med pedagogerna. För att göra presentationen mer överskådlig har jag delat upp den i teman. Jag avslutar detta avsnitt med en sammanfattning.

Högläsning, en rolig och mysig stund tillsammans.

För att få svar på vad pedagogerna anser om högläsningens betydelse för barns lärande ville jag först och främst ta reda på ifall de faktiskt läser högt för barnen och i så fall vad de har för syfte med detta. Det skulle visa sig att alla pedagoger ger högläsningen ett relativt stort utrymme och allihop anser att den är ett viktigt instrument för barns lärande. Däremot skiljer sig pedagogernas syften. Lotta menar exempelvis att hennes främsta syfte med högläsningen är att man ska ha en rolig och mysig stund tillsammans. Detta menar hon skapar ett lugn i klassrummet som sedan ger lugna och trygga barn. Hon påpekar också att det är ett sätt att lära barnen att fokusera och koncentrera sig. Alla pedagoger menar att det är viktigt att man har en tanke och ett syfte då man väljer en bok, man ska ha ett mål samtidigt hävdar de hur måna de är om att välja roliga böcker som fångar barnens uppmärksamhet och intresse. En av pedagogerna uttrycker sig så här:

"Visst vill jag alltid att barnen ska få ut så mycket som möjligt ur våra lässtunder men jag tror att man kan få ut mycket genom att bara ha en fin stund tillsammans. Det kan vara så att en bok faktiskt bara verkar rolig och då läser vi den" (Lena).

Två andra pedagoger, Linda och Annika, som båda är grundskolelärare hävdar att de främst har barnens språkutveckling i åtanke och nämner bland annat hur viktigt det är att utveckla barnens ordförråd och ordförståelse. De ser högläsningen som ett bra verktyg i det arbetet.

Flera pedagoger tar även upp vikten av att öppna dörrarna till böckernas värld, att göra barnen nyfikna på sagor och berättelser, speciellt eftersom inte alla barn har med sig detta hemifrån. Gemensamt för pedagogerna är att de menar att sagor och berättelser kan hjälpa barnen att skapa förståelse för andra och de kan vara ett medel genom vilket de kan lära sig att relatera till och känna med andra. Det är ett bra instrument då man ska lära barnen att se saker ur andra människors synvinkel och att förstå andras livssituationer.

"Jag tycker att man ser att barnen lättare kan relatera till andra och skapa sig en förståelse för andra genom att vi läser böcker ihop. De tycker att det är intressant att läsa om barn i andra situationer. Det kan gälla barn i eller från andra länder, barn som levde förr i tiden."(Lotta).

Annika utvecklar detta resonemang och talar om att högläsningstillfällena är mycket viktiga för de barn som av ena eller andra anledningen har svårt att uttrycka sina känslor. Genom sagorna kan de hitta ord att sätta samman med dessa känslor.

Alla tre pedagoger i Klass 1 berättar om det högläsningssprojekt som man kommer att ha under hela läsåret. Det är ett projekt i samarbete mellan hem, skola och skolbibliotek. Genom olika

metoder vill man genom högläsningen stimulera läslusten hos barnen

"Detta läsåret har vi ett läsprojekt då vi just prioriterar högläsningen, både här i skolan och i hemmen i samarbete med föräldrarna. Det gör att läsningen ständigt är i fokus och något som vi ägnar mycket tid åt. Vi läser högt och samtalar kring böcker åtminstone en gång per dag, Boken är ständigt på tapeten och vi får varannan vecka besök från skolans bibliotekarie som kommer hit och presenterar nya böcker "(Anna-Lena).

Högläsningsprojektet innebär att man förutom att läsa tillsammans också har boksamtal i små och stora grupper samt bokrecensioner. Man arbetar också en hel del ämnesintegrerat och Linda berättar om ett arbete man nyligen sysslade med i klassen.

"I och med vårt högläsningsprojekt låter vi läsningen ta stor plats och vi försöker låta böckerna genomsyra verksamheten. Vi arbetar mycket ämnesintegrerat. För ett tag sedan hade vi ett tema om teknik där barnen fick göra egna uppfinningar efter att vi läst Jan Lööfs böcker och besökt hans utställning" (Linda).

Pedagogerna väljer helst böcker själva.

En viktig komponent till barns lärande är själva valet av böcker och det finns en mängd olika anledningar till att pedagogerna i min studie väljer den litteratur de väljer. De pekar på olika faktorer som spelar in. Bokvalen kan baseras på allt från vad som händer på skolan för tillfället, från konflikter mellan barnen, till högtider eller andra speciella händelser. Man tar också hänsyn till ifall klassen har ett särskilt tema eller ifall det har hänt något speciellt i närområdet, i Sverige eller i världen. Ett exempel på detta är att man i en klass precis diskuterat Nobelpriset och i en annan klass har man talat om bakgrunden till varför vi i Sverige firar Lucia.

Eva berättar att hon gärna väljer böcker som barnen hade kanske inte hade valt själva. Hon berättar hur hon i samband med att Nobelpriset skulle delas ut valde att läsa en dikt av Thomas Tranströmer. Efteråt diskuterade hon den med barnen som uppskattade det. Sedan utvecklade de tillfället och pratade om ifall barnen hade hört andra dikter. Pedagogen säger att "det var fantastiskt att se barnen ta till sig detta, att få ta del av deras tankar och tolkningar".

En pedagog i Klass 3 pratar om att hon tycker att det är viktigt att böckerna har relevans till vad man sysslar med för tillfället i klassen.

"Jag försöker välja litteratur som har relevans för det vi jobbar med för tillfället. Jag vill inte att högläsningen ska "stå för sig själv" utan ska vara en del av det vi sysslar med. Jag vill att barnen ska se ett sammanhang, en helhet" (Annika).

En pedagog tog upp hur viktigt det är att inte peka ut någon då man väljer litteratur och nämner konfliktsituationer som exempel. Hon påpekar att inget barn ska känna sig utpekad eller utsatt.

Gemensamt för de flesta är att de helst väljer litteratur själv. Ett undantag är då man besöker biblioteket då barnen får vara med och välja. Katarina berättar att hon har provat att låta barnen välja men att det inte riktigt har fungerat i hennes klass. Hon menar att det ofta blir onödigt tjafs och att ”killarna ofta väljer typiska killböcker och tvärtom när det gäller tjejerna”. Pedagogerna hävdar att det beror väldigt mycket på hur barngruppen fungerar, det är enligt henne olika från år till år. En annan pedagog i samma klass, Annika, menar att det ofta tar för lång tid då barnen ska välja böcker, men säger också att de får vara med och bestämma då man går till biblioteket. En av dem som skiljer sig från mängden är Carina som menar att barnens rätt att vara med och välja litteratur är en del av lärandet.

"Då jag gärna utgår ifrån barnens intressen och önskaningar ser jag det som självklart att barnen får vara med att bestämma. det kan vara knöligt ibland men jag ser hur viktigt detta är i arbetet med demokratiska frågor och när det gäller att barnen får lov att göra sina röster hörda" (Carina).

Samma pedagog menar att hon också tillåter avbrott, för exempelvis frågor, då hon läser högt för klassen. Men även i detta skiljer sig pedagogerna åt och flera pedagoger vill helst att man väntar med frågor till boksamtalen.

"Det är viktigt, för mig och för barnen i klassen, att fånga upp deras tankar då de poppar upp istället för att vänta tills boken är slut. Många viktiga funderingstimmigt men jag tycker att fördelarna överväger" (Annika).

Barnen efterfrågar högläsning.

På frågan ifall barnen visar intresse för högläsning är pedagogerna överrens att barnen överlag är det. De menar att det givetvis finns undantag men att generellt sett så tycker barnen om att läsa tillsammans och verkar sakna det ifall man någon gång skulle hoppa över. Lena säger att barnen definitivt är intresserade av högläsning. "Absolut. Vår morgonrutin med läsning är något som är viktigt för barnen. Dels för att de tycker att det är ett mysigt sätt starta dagen på. Man börjar dagen med lugn och ro. Det blir ingen rivstart. De frågar efter läsningen ifall vi av någon anledning någon gång har hoppat över den". Carina menar att intresset varierar från elev till elev men hon tror att ”de flesta ser det som en självklarhet, som en naturlig del av vår dag tillsammans”. Katarina understryker också att barnen ser högläsningen som något som bara ska vara en del av deras skoldag.

"Ja, det känns som om den bara ska vara där enligt barnen. De har läst mycket i förskolan och ser det som något man ska göra. Ibland kommer de med tips om böcker de har läst hemma eller hört talas om. De är också intresserade av att följa upp, prata, måla och så" (Katarina).

Högläsning bidrar starkt till att utveckla barns språk.

Man kan säga att pedagogerna, oavsett yrkeskategori, anser att högläsningen är viktig ur flera olika aspekter. Alla påpekar vid mer än ett tillfälle hur viktig de anser den vara för barnens framtida lärande på flera plan. Det gäller barnens språkutveckling. Alla anser att högläsningen starkt bidrar till att utveckla barns språk. Man lär sig nya ord och begrepp och då man läser tillsammans får barnen möjlighet att se dem i ett naturligt förekommande sammanhang. Deras erfarenhet är att barn som har regelbundet har blivit lästa för har lättare att formulera sig i tal men också i skrift, senare kan man också se att en bättre stavningsförmåga

"Som lärare i årskurs 1 har jag gärna språkutvecklingen i åtanke då vi har högläsning. Jag väljer gärna böcker som utmanar både innehållsmässigt och språkmässigt. Efteråt diskuterar vi ofta svåra ord och uttryck. Man lägger ju grunden till deras eget läsande och till deras språkinläring"
(Linda).

Högläsningen hjälper barnen att lära sig om sig själva och sin omvärld.

Pedagogerna påpekar också högläsningens betydelse för lärandet om sig själv och om andra. Den har betydelse för att se sig själv i ett sammanhang. Någon tog även upp det betydelsefulla i att lära sig om hur det ser ut i världen och genom att läsa tillsammans förvärva kunskap om hur människor lever i på andra platser.

Alla åtta pedagoger anser att högläsningen både är en rolig och en samtidigt oerhört viktig del av arbetet och för barnens lärande. Högläsningen öppnar nya världar och en av pedagogerna uttryckte att den ger en grund för eleverna att stå på och att språket är en sådan stor del av den man är och att det är svårt att komma vidare ifall man inte har läsningen.

En annan fördel är att högläsningen sätter igång barnens fantasi, de kan skapa egna bilder i huvudet och i sagans värld kan de få uppleva saker som inte är möjliga i verkligheten.

"Jag kan tycka att högläsningen är rik på så sätt att Man genom den kan lära sig om det mesta. Om sig själv och andra människor. Man kan lära sig lyssna, läsa och skriva. Ja, man kan lära sig allt mellan himmel och jord. Det är oändligt. Vi behöver bli ännu bättre på att ta vara på de här tillfällena för att få ut mesta möjliga" (Eva)

Pedagogerna tycker att ge barnen lustfyllda lästunder med spänning och humor är viktigt men det faktum att de kan lära sig att bearbeta konflikter eller jobbiga situationer som kan ha uppstått hemma eller i skolmiljön är minst lika viktiga. Genom att läsa om andra barn som har liknande problem får de möjlighet att bearbeta sina egna. Pedagogerna menar att då barnen får höra om saker som de själva kan uppfatta som jobbiga så kanske de inte känner sig så ensamma i detta.

Barnen har behov att diskutera innehållet i böckerna de läst.

För att ta reda på hur pedagogerna och barnen samtalar kring böckerna de läser har jag ställt frågor som ifall man har boksamtal i klasserna och i så fall hur dessa samtal ser ut? Jag har även frågat om vad pedagogerna anser vara det viktigaste med att barn får reflektera över litteraturen och ifall de ser att det finns ett behov hos barnen att diskutera innehållet i böckerna och ifall de

anser att boksamtalen hjälper till att skapa lust hos barnen att fortsätta läsa?

Alla åtta pedagoger i studien berättar att de i sina klasser har boksamtal i en eller annan form. Allihop anser att den delen av högläsningen är viktig eftersom den hjälper barnen att knyta ihop säcken och det ger barnen en chans att sätta ord på det som de läser. Pedagogerna menar även att de ger tillfällen att ventilera tankar och bearbeta känslor som kan ha uppkommit i samband med högläsningen.

"Det är ju så att många av böckerna vi läser väcker känslor hos barnen. Alla möjliga slags känslor och det måste man ju diskutera. Man kan inte först röra upp en massa saker och sedan bara avsluta utan att prata ut om det. Ibland önskar man bara att man hade ännu mer tid. Barnen har ofta ett väldigt stort behov av att prata"
"(Lena)

Anna-Lena är en av dem som avsätter en hel del tid till att förbereda boksamtalen. Hon ser ett stort behov hos barnen att få prata om vad de läser tillsammans.

"Vi försöker alltid att ha ett samtal efter högläsningen. Det är ofta saker som ska knytas ihop. Ibland är det förstås extra viktigt och detta beror ju på ifall det är något särskilt som ska bearbetas i samtalet exempelvis en konflikt eller något annat som är jobbigt" (Anna-Lena).

En annan pedagog berättar att boksamtalen i hennes förskoleklass ofta blir spontana. Hennes ambition är att förbereda dessa samtal men ibland hinner hon inte. Hon hävdar dock att ett spontant boksamtal ofta kan vara lika värdefullt som ett planerat eftersom hon menar att barnen är spontana och man bör anpassa sig efter dem.

Ett par av pedagogerna talar om att de helst delar in klassen, åldersmässigt, under högläsningen och samtalen. Lena hävdar att det då är lättare för de yngre barnen att göra sin röst hörd. De är inte lika blyga och många finner det lättare att prata i en mindre grupp.

En pedagog, Anna-Lena, säger att det är viktigt att barnen får sätta ord på det som de har lyssnat till och att de får tillfälle att "knyt ihop säcken" så att ingenting känns konstigt efteråt. Det är inte fel, menar samma pedagog, att man fortfarande har frågor eller starka känslor men ingenting får kännas obehagligt eller jobbigt då man lämnar högläsningstunden och boksamtalet. Det finns ett behov säger hon, att diskutera sådant som man inte har förstått. Det beror givetvis på vad det är för bok man har läst men oftast är det viktigt att diskutera de känslor som boken kan väcka. Lena säger att det är viktigt att diskutera sådant som kan vara krångligt i berättelsen, man kan tillsammans tala om vad man tror att författaren egentligen menar och man kan prata om svåra ord och begrepp.

Annika pratar om att samtalen är viktiga för henne på så sätt att hon där kan fånga upp ifall barnen förstår det man läser eller om någon inte riktigt verkar hänga med. Hon säger att " Jag får en chans att se vad barnen har för behov eller var jag ska lägga lite extra krut" (Annika).

Pedagogerna talar om att flesta böcker ändå skapar någon form av reaktion hos barnen. Även när

en bok har varit dålig kan man diskutera det och varför man tycker så. Dock är det så att barnen inte alltid vill ha ett samtal efteråt och det är ok det också. Pedagog 4 tycker exempelvis att det är viktigt att man inte samtalar bara för att man ska. Ibland måste saker och ting få sjunka in menar hon och säger att det ju finns andra sätt att följa upp högläsningen med och nämner att måla som exempel. Eva säger att ibland kanske en bok bara kan vara för nöjes skull, något som är kul just då, för stunden. Man ska ju inte tvinga fram något menar hon och berättar att ibland behöver barnen bara gå iväg och röra på sig efter att vi läst. Man får helt enkelt känna av situationen menar hon.

Alla pedagoger försöker som jag har nämnt tidigare att anpassa litteraturen till vad som händer i barnens liv för tillfället. Det kan röra allt ifrån elevernas relationer till aktuella händelser eller högtider. Flera av dem menar dock att man måste vara väldigt försiktig just när det gäller samtalen kring konfliktsituationer eller då man på annat sätt tar upp barnens relationer. Ingen får någonsin känna sig utsatt eller utpekad. Det är också viktigt menar man att man använder boksamtalen då man arbetar i förebyggande syfte.

"Bokstunderna är ju utmärkta tillfällen till att läsa om och diskutera hur man ska vara en bra kompis och så där. Det gör vi kontinuerligt, inte bara för att det har uppstått en konflikt. Det är viktigt att göra det i förebyggande syfte"(Anna-Lena).

Det som visar sig vara gemensamt för alla pedagogerna är att de inte bara själva anser att boksamtalen är viktiga utan att de påpekar att barnen själva efterfrågar dem och påvisar ett behov av att ha dem. Enligt flera pedagoger ser barnen det som ett naturligt inslag som hör ihop med högläsningen och därmed fyller en viktig funktion. De hävdar också att barnen själva visar att de har ett behov att samtala genom att de ställer frågor och startar spontana samtal om litteraturen.

Ett par av pedagogerna nämner hur självförtroendet hos barnen stärks då de i boksamtalen lär sig att kommunicera. När de märker att de genom samtal kan göra sin röst hörd växer de menar dessa pedagoger. De pekar också på sin egen roll och talar om hur viktigt det är att då utmana barnen vidare, att man ställer rimliga krav på dem så att de lyckas. "Det gäller att hela tiden lyfta barnen till nästa nivå och ta fram det som de är bra på" säger Lotta.

Lena talar om hur viktig förberedelserna inför boksamtalen är och tycker inte att det blir bra ifall man inte är förberedd. Genom förberedda frågor kan man utveckla diskussionerna menar hon och genom att sätta ord på det man har upplevt under läsningen kan man skapa en djupare förståelse. Hon påpekar också hur viktigt det är att under samtalen ha lärarens stöd. Genom att uppmuntra och ställa frågor för man diskussionen framåt och då är det givetvis viktigt att man är förberedd. Pedagogens agerande spelar stor roll men det gör även barnens. Om barnen är frågvisa och är positiva smittar detta av sig på kamraterna menar Eva. Hon påpekar att klassens sammansättning av barn spelar stor roll men menar att "det också är pedagogens ansvar att hitta vägar för att göra boksamtalen så meningsfulla som möjligt och att göra så att alla barn känner sig bekväma nog att aktivt delta".

Miljön påverkar barns lärande och deras läslust.

I detta tema ingår bland annat frågor som rör läsmiljö. Jag syftar på ett vidare begrepp när jag

talar om läsmiljö, jag menar den fysiska men även den psykiska och den sociala miljön vilket jag förklarade för pedagogerna. Pedagogerna menar att miljön, på alla plan, är betydelsefull när det gäller att skapa goda förutsättningar för lärandet och för läslusten. Flera av dem pekar på hur viktigt det är att få ta del av läsoplevelser i en miljö som är avsedd för just detta, där man inte blir störd av andra aktiviteter. Vidare hävdar Katarina att en mysig miljö med kuddar och mattor som barnen kan sträcka ut sig på främjar barnens lärande. En annan, Carina, tycker att en informell, varierad miljö med både soffa och kuddar där barnen kan välja ifall de vill ligga eller sitta mjukt, är bäst. Nödvändigheten av att skapa en stimulerande miljö som är fylld av böcker, bilder och glada färger som lockar till läsning togs också upp.

Lena anser att det är viktigt att skolan erbjuder utrymmen som främjar läsningen, där man både kan läsa högt och samtala men där barnen också kan dra sig undan själva för att läsa eller titta i böcker. Ett ställe där man kan vara ifred. "Jag tycker framförallt att böckerna ska vara lättillgängliga för barnen. De ska vara väl synliga och alla ska kunna nå dem" menar Lotta. Det är viktigt att alla barn känner sig bekväma i vår gemensamma miljö, menar Annika, därför är det viktigt att lära barnen respekt för varandra och för miljön runtomkring oss. Ifall vi alla ska kunna trivas måste vi ha strukturer och bra rutiner. "I en trivsamt miljö där alla känner sig trygga och mår bra är det lättare att skapa goda förutsättningar för lärande", säger Annika.

Högläsningen är ett väldigt bra sätt att väcka läslusten och intresset för att läsa menar de intervjuade pedagogerna. Något som flera av pedagogerna tog upp var hur viktigt det är att känna barnen och känna till deras behov. Vad de tycker om? Vad de har för intressen? När man gör det kan man också anpassa högläsningen efter det. Nyckeln är naturligtvis att välja böcker som fångar barnen och som på ena eller andra sättet utmanar dem. Ett par av pedagogerna tog upp att det också är viktigt hur man läser för barnen. Vilket sätt man läser på kan ha stor betydelse för barnens lust att läsa menar pedagogerna. "Hur jag läser är jätteviktigt. Läser jag inte med inlevelse så tröttnar barnen direkt" menar Eva.

Sammanfattning:

Resultatet av studien visar att pedagogerna låter högläsningen få ta en relativt stor plats på de aktuella skolorna och att pedagogerna är måna om att göra den så meningsfull och innehållsrik som möjligt. Därmed kan jag se att högläsningen är prioriterad och något som pedagogerna själva ser som ett viktigt inslag i den dagliga verksamheten. Pedagogerna menar till exempel att det är viktigt att skapa möjligheter till positiva läsoplevelser eftersom språket ligger till grund för oss som människor. Genom att läsa tillsammans får barnen möjlighet att utveckla sina möjligheter att kommunicera och därigenom kan de få en tilltro till den egna språkliga förmågan. Flera pedagoger talar om betydelsen av ett socialt samspel. De lär genom att kommunicera och imitera varandra. Pedagog 4, Lotta, tycker att det är spännande att man genom högläsningen lär sig tillsammans som grupp. Hon menar att alla har något att tillföra även ifall alla inte är på samma nivå. Hon tycker att det blir väldigt tydligt i högläsningen och i boksamtalen. Jag förstod genom pedagogernas svar på mina frågor att lärandet i ett socialt samspel har stor betydelse för barnen och jag har upprepade gånger hört hur mycket barnen lär genom att lyssna till och titta på varandra.

Pedagogerna i min undersökning pekar även på hur viktigt det är att vara lyhörd och att känna

”sina” barn. Genom att lyssna på vad barnen tycker och tänker kan man, enligt dem, åstadkomma väldigt mycket med högläsningen. Då du känner till vad barnen har för behov och önskningar kan du anpassa högläsningstillfällena efter detta, både när det gäller val av böcker och hur man efteråt ska följa upp läsningen. En av pedagogerna, Linda, har berättat om deras arbete med uppfinningar som kom till efter man läst böcker av Jan Lööf och även varit på hans utställning på Konstmuséet. Barnen uttryckte en önskan om att själva få jobba med uppfinningar och då gällde det att ta vara på det säger Linda. Det är alltså viktigt att lyssna på barnens önskningar men också att vara flexibel i sättet att bedriva undervisningen. Detta är också något som flera av pedagogerna tar upp i intervjun. De pratar om att berättelser och högläsning är en guldgruva när det kommer till barns lärande. Lärandet sker på flera olika plan inte bara språkutvecklingsmässigt utan på en mängd olika sätt. Eva säger att hon tycker att högläsningen är rik på så sätt att man genom den kan lära sig om det mesta. Man kan lära sig om sig själv och andra människor. Man kan lära sig lyssna, läsa och skriva, man kan lära sig allt mellan himmel och jord.

I mina intervjuer står det klart att respondenterna tycker att även boksamtal är en viktig del av verksamheten och de är medvetna om att samtalen har stor betydelse för barnens språkutveckling och en positiv inverkan på barns läsförståelse och deras utveckling i stort. Precis som med högläsningen får den hos flera av pedagogerna ta stor plats medan den för ett fåtal inte prioriteras. Man talar även hos dessa pedagoger om böcker men dessa samtal sker spontant, de är ostrukturerade och inte speciellt förberedda. Dessa pedagoger menar att tiden till att förbereda boksamtalen helt enkelt inte räcker till men gemensamt för dem är att de alla skulle vilja ha mer tid i anspråk till just detta. Alla uttrycker att barnen har ett stort behov av att diskutera efter man har haft högläsning Detta är något som kommer upp i mina intervjuer där pedagogerna talar om hur barnen tränas i att både lyssna och tala. Boksamtalen hjälper barnen att tänka, reflektera och att se sammanhang säger Anna-Lena. Barnen lär sig också att visa respekt genom att lyssna på sina kamrater menar hon och säger att boksamtalet är ett utmärkt sätt att träna barnen på detta. Böckerna kan också väcka känslor eller frågor, i samtalen får de tillfälle att reflektera och bearbeta detta. Det är också viktigt att se att ens kompisar kan tycka eller känna olika och att man inte alltid behöver tycka samma.

Miljön spelar stor roll för lusten att läsa menar flertalet av de pedagoger som jag talat med. De syftar då till det vidare begrepp som innefattar den fysiska men även den psykiska och sociala miljön. Pedagogerna menar att miljön, på alla plan, är betydelsefull när det gäller att skapa goda förutsättningar för lärandet genom högläsning. Flera av dem pekar på hur viktigt det är att få ta del av läsoplevelser i en miljö som är avsedd för just detta, där man inte blir störd. Vidare hävdar Katarina att en mysig miljö med kuddar och mattor som barnen kan sträcka ut sig på främjar barnens lärande. En annan, Anna-Lena, tycker att en informell, varierad miljö med både soffor och kuddar där barnen kan välja ifall de vill ligga eller sitta mjukt, är bäst. Nödvändigheten av att skapa en stimulerande miljö som är fylld av böcker, bilder och glada färger som lockar till läsning bidrar till läslust enligt pedagogerna. En viktig aspekt som pedagogerna också tog upp är att skapa en miljö där barnen känner sig trygga. Trygga i att uttrycka sig och att vara den man är. En trygg miljö är en förutsättning för att skapa ett lustfyllt lärande menar Anna-Lena och hänvisar återigen till att man jobbar mycket med att lära barnen att visa respekt för varandra. För att göra högläsningen och boksamtalen mer meningsfulla och givande antyder flera pedagogerna att de oftare måste få tillfälle att se sig själva. De, som så många andra pedagoger, menar att man ofta jobbar på och tar sig inte tid till att reflektera över vad man gör och hur man gör det. Lena tar också upp variation och det faktum att man ständigt måste hitta nya vägar och nya sätt att arbeta på och framför allt hur vi följer upp läsningen. Självklart för barnens skull men också för vår

egen för att kunna utveckla barnen måste vi först utveckla oss själva säger hon och menar att högläsningen aldrig får bli slentrianmässig. "Jag tror på variation för att göra högläsningstillfällena mer meningsfulla. Variation när det gäller böcker. Variation när det gäller miljön och variation när det gäller hur man följer upp läsningen".

5. Diskussion

I detta kapitel kommer jag att diskutera den information som framkommit i intervjuerna. Jag kommer att gå in på hur pedagogerna resonerar kring de ämnen jag har tagit upp. Jag kommer vidare att försöka, utifrån pedagogernas svar, ge svar på mina frågeställningar.

5.1 Metoddiskussion

Jag har använt mig av tidigare forskning och kvalitativa intervjuer för att inhämta material om ämnet. Intervjuerna har varit en hjälp till att få reda på mitt syfte som har varit att undersöka vad ett antal pedagoger i tre förskoleklasser har för uppfattning om högläsningens betydelse för barns lärande och utveckling. Kvale (1997) menar att de kvalitativa intervjuernas ”syfte är att förstå de centrala teman som den intervjuade upplever och förhåller sig till” (1997:34). Metoden jag använt är mot bakgrund av detta relevant för uppsatsen.

I efterhand finns det många frågor att ställa sig själv. En fråga är ifall resultatet hade blivit detsamma om jag till exempel hade valt att genomföra observationer i stället för intervjuer. Genom observation hade jag kunnat fokusera mer på lärarnas arbete i stället för att de beskriver för mig hur något är. Vad gäller observationer menar Stukát (2005) att ”en stor fördel jämfört med intervjuer och enkäter är att man får kunskap som är direkt hämtad från sitt sammanhang” (2005:49). Genom att observera en högläsningstund eller ett boksamtal hade jag kanske kunnat få en mer sann bild av hur lärarna faktiskt arbetar med detta. Jag har tidigare tagit upp frågan om resultatet kanske hade blivit annorlunda ifall jag hade valt ut fler och en mer varierad grupp informanter. Kanske hade svaren skilt sig mer åt och redogörelserna av attityder till högläsning hade blivit mer olika varandra än de jag fått fram i min studie. Jag ville emellertid göra djupdykningar i lärarnas funderingar och tankar med mina intervjuer. Detta tror jag hade varit svårare att genomföra om jag hade haft ett större antal informanter. Nu när jag har resultatet av mina intervjuer klara och står med facit i hand så skulle jag emellertid ha velat ha pedagoger med mer varierande bakgrund med i studien, jag har tidigare nämnt pedagoger med invandrarbakgrund eller manliga pedagoger. Klasserna och skolorna påminner ganska mycket om varandra, barnen och pedagogerna har liknande social bakgrund så vitt jag kan utläsa. Det hade varit intressant att se hur pedagoger i en skola på landsbygden eller i ett invandrarätt område tänker. Förmodligen hade resultatet blivit annorlunda.

5.2 Slutdiskussion

Min önskan vad det gäller mitt arbete har varit att reda på hur pedagogerna ser på högläsningens betydelse för barns lärande och utveckling. Jag kan konstatera att alla pedagoger i min undersökning har en mycket positiv attityd och samtliga uttrycker hur viktig högläsningen är för barns lärande. Edlund (2005) tar upp hur viktigt det är för barn att få lyssna till högläsning och hävdar att det är först när de har fått en riktig upplevelse som de kan förstå meningen med att själva läsa böcker (2005: 32-33). Min erfarenhet från studien som är att högläsningen får ta en relativt stor plats på de aktuella skolorna, alla pedagoger som jag talat med utövar högläsning dagligen, och de är måna om att göra den så meningsfull och innehållsrik som möjligt. Jag har förstått att högläsningen är prioriterad och att den ses som ett viktigt inslag i verksamheterna.

Detta är något som Lindö (2005) understryker och menar att det är viktigt att eleverna får lyssna till högläsning varje dag (2005: 56). Jag har i tidigare kapitel talat om högläsningens positiva effekter och mycket av det jag har tagit upp bekräftas av pedagogerna. De vittnar exempelvis om hur de har märkt hur man genom att läsa högt för barnen kan skapa ett större ordförråd samt förståelse för svåra ord och begrepp. Bergman (2001) understryker för övrigt att ordförrådets storlek är av avgörande betydelse för framgång i skolan i allmänhet, inte bara i svenska (2001:23). En annan effekt som pedagogerna vittnar om är det som Hasselbaum (2006) beskriver att högläsningen stimulerar elevernas fantasi samtidigt som de får upp ögonen för böckernas värld (2006: 7). Fast (2001) menar att alla positiva situationer man skapar kring berättandet med barn är värdefulla för deras språkliga och personliga utveckling (2001:22-24). Detta är också något som flera av pedagogerna tar upp i intervjun. De pratar om att berättelser och högläsning är en ärogruva när det kommer till barns lärande. Lärandet sker på flera olika plan inte bara språkutvecklingsmässigt utan på en mängd olika sätt. Eva säger att hon tycker att högläsningen är rik på så sätt att man genom den kan lära sig om det mesta. Man kan lära sig om sig själv och andra människor. Man kan lära sig lyssna, läsa och skriva, man kan lära sig allt mellan himmel och jord.

Det är också viktigt att skapa möjligheter till positiva läsoplevelser eftersom språket ligger till grund för oss som människor. I den nya läroplanen, Lgr 11, står det att språket, lärandet och identitetsutvecklingen är nära förknippade. Genom att läsa tillsammans får barnen möjlighet att utveckla sina möjligheter att kommunicera och därigenom kan de få en tilltro till den egna språkliga förmågan vilket kan stärka ett barns syn på sig själv. Genom att kunna skriva och läsa kan vi kommunicera och på så sätt kan vi vara aktiva medlemmar i samhället. För att kunna kommunicera med andra krävs en tilltro till den egna språkliga förmågan. Ett sätt att träna den förmågan är att låta barn samtala, granska och reflektera kring högläst litteratur. En viktig del av läroplanen är att barn i skolan ska fostras till att tro på sig själva och att vi pedagoger hos barnet skapar en känsla och en tro på sig själv. Genom att utveckla sin kommunikativa förmåga ökar chanserna att barnen skaffar sig en tilltro till sin egen språkliga förmåga. Högläsningen kan vara ett viktigt verktyg i den strävan. Flera pedagoger i undersökningen vittnar om att barnen genom berättelser kan lära känna sig själva och sin plats i världen.

Om jag diskuterar min slutsats utifrån det sociokulturella perspektivet kan jag se att pedagogerna prioriterar och ser de positiva effekterna av ett socialt samspel och menar att barnen lär av varandra genom att kommunicera och imitera varandra. Dysthe (2003) beskriver interaktionen som en viktig del av lärandeprocessen. Hon beskriver interaktionen som en dialog mellan individer. Interaktionen mellan dessa individer, det vill säga barnen, innebär att de kan konstruera sin egen kunskap genom att den kopplas till tidigare kunskap. Tillsammans med andra blir den nya kunskapen en rik källa till lärande. I interaktionen mellan barn så har alla med sig olika kunskaper och olika erfarenheter som bidrar till den gemensamma förståelsen (2003:41). Detta gör att man kan förstå vikten av att barn i exempelvis samtal får ta del det "bagage" som var och ett av dem bär med sig in i den specifika situationen. En av pedagogerna, Annika, menar också kunskapen förstärks hos barnen då de förvärvar den tillsammans och då de lär av varandra. Lotta, tycker att det är spännande att man genom högläsningen lär sig tillsammans som grupp. Hon menar att alla har något att tillföra även ifall alla inte är på samma nivå. Hon tycker att det blir väldigt tydligt i högläsningen och i boksamtalen. Detta kan man koppla till vad Vygotsky beskriver som den närmaste utvecklingszonen vilket betyder att barnet är i närheten av att behärska en viss kunskap men klarar det inte riktigt fullt ut på egen hand. Men med hjälp av en

kompis eller en pedagog blir det möjligt. I ett samspel och med stöttning av andra mer kompetenta personer sker lärandet och detta begrepp brukar kallas scaffolding.

Att kunna läsa och skriva är som jag tidigare beskrivit en förutsättning för att kunna klara sig i dagens samhälle och det är en stor och viktig uppgift som varje pedagog har att skapa förutsättningar så att varje enskilt barn klarar dessa utmaningar. Bland annat talar Vygotsky om vikten av att barnen har en stark handledare som kan guida barnen och Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson (2006) talar om att man som pedagog måste ha tydliga och klara mål med högläsningen och boksamtalen (2006:119-120). Vygotsky hävdar, enligt Dahlgren, Gustafsson, Mellgren och Olsson (2008) ”att kulturellt betingad kunskap inte blir tillgänglig för barnet utan att det finns en ”handledare” som visar på var kunskapen finns och bereder vägen med barnets tankar och erfarenheter som vägvisare” (2008:91). Författarna pekar på att en pedagog måste vara lyhörd och flexibel så att de kan ta vara på alla lärandesituationer som uppkommer genom barnens tankar, frågor och intressen. Chambers (2007) beskriver att en bra pedagog kan få barnen i ett högläsningstillfälle eller boksamtal att öppna sig och vilja prata om och diskutera en bok. Överhuvudtaget krävs det mycket av pedagogerna då de ska skapa en givande lärandesituation genom ett sådant tillfälle vilket flera av pedagogerna är medvetna om. Chambers beskriver också hur viktigt det är med att samtala om det vi läser eftersom man inte kan ta till sig den på en gång. ”Att förstå en boks innebörd är inget man gör direkt och på en gång. Den upptäcks, diskuteras fram, skapas, växer sig stor under tiden som andra mer specifika och konkreta frågor avhandlas. Vi nosar på problemen, plockar ut de bitar vi kan hantera, och pratar om dem. När vi sedan delger varandra de bitar som var och en kan hantera, börjar vi stegvis skapa oss en förståelse av texten som säger något viktigt om den i sin helhet”(2007:63). Pedagogens roll är alltså bland annat att utmana barnet på deras egen nivå och att göra dem medvetna om sitt eget lärande. Ett par av pedagogerna pekar också på sin egen roll och talar om hur viktigt det är att då utmana barnen vidare, att man ställer rimliga krav på dem så att de lyckas. Det gäller att hela tiden lyfta barnet till nästa nivå och ta fram det som de är bra på och att ge dem stöttning.

För att få barnen att uppskatta böcker och att läsa gäller det för oss pedagoger att hjälpa dem att finna vägen till läslust. Det är ingen lätt uppgift eftersom som den ser olika ut hos varje enskilt barn. Det är viktigt att ta reda på hur lusten att läsa ser ut och som pedagog har du många faktorer att tänka på när det gäller att finna lusten till att läsa hos varje individ. Uppfattningen hos de intervjuade pedagogerna är att intresset för läsning och lusten ökar ifall böckernas innehåll lockar dem och då en pedagog läser en bra bok med inlevelse kan detta öka ett barns lust till att själv öppna en bok. Hur pedagogerna läser spelar stor roll tror de själva. Eva hävdar exempelvis att hur hon läser är jätteviktigt och hon menar att barnen tröttnar ifall hon inte läser med inlevelse. Nyckeln till läslusten hos barnen är dock enligt pedagogerna främst valet av bok och en pedagog hävdar att hon tar sig tid och väljer böcker med omsorg eftersom hon vill att böckerna ska fånga barnen. Hon vill välja böcker som barnen tycker är spännande och roliga och som de inte vill att hon ska sluta läsa. Pedagogerna menar att precis som vi vuxna vill ju barn läsa bra böcker. Pedagogerna pekar också på barnets självförtroende vilket stärks när barnen hittar mening i litteratur. Lusten att lära har ett starkt samband med hur man värderar sig själv. Det kan innebära en väldigt positiv läsupplevelse då barnet klarar av att läsa något de tidigare inte klarat. Detta kan i sin tur skapa lust att läsa ännu mer. Det är viktigt nämner en av pedagogerna att vi har rimliga krav på barnen och att vi utmanar dem på rätt nivå. Man kan förstärka lusten att lära eller helt få den att försvinna.

5.3 Slutord

Jag berättade i inledningen av mitt arbete att jag har valt ämne utifrån eget intresse och jag har beskrivit hur just skönlitteratur och högläsning ligger mig varmt om hjärtat. Genom litteraturstudierna inför mitt skrivande och inte minst genom att ta del av respondenternas erfarenheter har jag fått en större kunskap och en vidgad förståelse för högläsningens betydelse. Högläsningen är förvisso en metod för att introducera barn till litteraturens värld och ett verktyg för att öka barns ordförråd och främja deras språkutveckling men den kan om den används på rätt sätt få en större betydelse än så. Den kan skapa trygghet i en gruppgemenskap, den kan stimulera fantasin och den kan göra att barnen skapar en förståelse för sig själv och för andra. Fox (2001) menar exempelvis att högläsningen alltid kommer att vara väldigt avgörande för barnens lycka, läs- och skrivutveckling och framtid. Påståenden som kommer som hon uttrycker det av egna erfarenheter (2001:43-45).

Syftet med mitt arbete har varit att ta reda på vad ett antal pedagoger har för uppfattning om högläsningens betydelse för barns lärande och utveckling. Jag har haft privilegiet att tala med pedagoger som först och främst inte ser hinder utan möjligheter då det gäller högläsning. De prioriterar läsningen och har en önskan om att utveckla den ännu mer eftersom de ser dess många fördelar. Genomgående för alla de pedagoger som jag har talat med gäller att de vill ge högläsningen och olika typer av uppföljningar ännu större plats i klassrummet och de uttrycker en önskan om att få mer tid till detta. Jag inser att det inte ser ut på samma sätt på alla platser och i alla skolor. Många pedagoger befinner sig exempelvis miljöer där tiden inte räcker till för att kunna skapa meningsfulla lärandesituationer genom högläsning. Det kan också vara svårt att hitta ett sätt att arbeta på som passar varje enskilt barn, klasserna och barngrupperna är ofta stora och det krävs mycket av pedagogerna ute i verksamheterna för att göra högläsningen meningsfull. Som jag tagit upp så finns det ingen mall för hur man som pedagog kan skapa lust kring läsandet, främst för att alla barn är olika och positiva känslor framkallas på olika sätt hos varje enskild individ. Som pedagog får man försöka hitta gemensamma nämnare hos barnen som gör att man i verksamheten kan skapa lust kring läsningen och till att lära genom den.

Många tankar har väckts under arbetet med min uppsats och många av dessa kommer jag att ta med mig in i min nya yrkesroll. Jag tror att jag kommer att kunna dra fördel av den kunskap som jag har tillskansat mig under den här processen. Jag ser framemot att på min nya arbetsplats läsa högt för barnen och förhoppningsvis kan jag ge dem liknande upplevelser som jag själv fick som barn. Det viktigaste som jag ser det är då att verkligen lära känna varje enskilt barn, att ta reda på varje barns behov och intressen så att jag kan anpassa min undervisning därefter. Jag anser, just för att jag vill ta hänsyn till varje barn, att man måste arbeta varierat. Du måste variera ditt val av böcker, hur du väljer böcker, du måste variera hur du följer upp läsningen, det kanske inte alltid passar med ett boksamtal, det finns många andra sätt. Jag kan också se att man kan dra fördel av att även variera miljön. På min nya arbetsplats har jag valt att ibland låta barnen ligga på madrasser i mysrummet, ibland sitter vi i soffan och andra gånger har vi valt att vara i ateljén där barnen har kunnat måla samtidigt som jag läser eller vi lyssnar på band. Det anser jag vara A och O, att försöka göra så att högläsningen passar alla barn så att alla kan lära av den.

Jag skulle vilja avsluta med att nämna något om hur man skulle kunna forska vidare kring högläsning och jag kan börja med att konstatera att det redan finns mycket forskning kring det

här ämnet. För egen del skulle jag tycka att det vore intressant att ur barnens perspektiv titta närmare på hur miljön påverkar deras läslust. Hur kan miljön stimulera barnen till att vilja läsa och vad kan vi pedagoger göra för att förbättra miljön? Jag är också nyfiken på att ta reda på vad barnen har för tankar då de väljer vilka böcker de ska läsa eller titta i. Vad påverkar dem att välja de böcker de väljer? Tittar de bara på vad kompiserna läser eller är det andra saker som påverkar deras val?

Jag ser framemot att läsa högt med barnen på min förskola och jag hoppas att vi tillsammans i berättelsernas värld ska få många tillfällen till att både njuta och utvecklas.

Referenser

Beals, D. De Temple, J. J. & Dickinson, D. (1994). *Bridges to Literacy: Children, Families and Schools*. Cambridge, Oxford: Basil Blackwell Ltd.

Bergman, L. (2009). *Makt, motstånd, mening: litteraturundervisningens dilemman och möjligheter*. Stockholm: Liber.

Björk, M. & Liberg, C. (1996). *Vägar in i skriftspråket- tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur och Kultur.

Chambers, A. (1993). *Böcker inom oss. Om boksamtal*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Dahlgren, G. Gustafsson, K. Mellgren, E. Olsson, L-E (2006). *Barn upptäcker skriftspråket*. Stockholm:Liber.

Dominković, K.Eriksson, Y. & Fellenius, K. (2006). *Läsa högt för barn*. Lund: Studentlitteratur.

Dysthe, O. (2003) (Red.). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Edlund, A. (2005). *På tal om böcker: Om bokprat och boksamtal i skola och bibliotek*. Lund: BTJ Förlag/BTJ Nordic AB

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.

Fast, C. (2001). *Berätta! Inspiration och teknik*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Fox, M. (2003). *Läsa högt: en bok om högläsningens förtrollande verkan*. Ystad: Kabusa böcker.

Gärdenfors, P. (2003). *Lusten att förstå- om lärande på människans villkor*. Stockholm: Natur och Kultur.

Hagtvét, B.E. (2007). *Språkstimulering. Del 1: Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och kultur.

Harlen, W (red). (1996). *Våga språnget!* Stockholm: Almqvist & Wiksell

Hasselbaum, I. (2006). *Att läsa högt: viktigt, roligt, härligt*. Lund: Bibliotekstjänst.

Helsing, L. (1970). *Barnlitteratur i Sverige: läsning för barn och barnboksprogram*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

- Karwiatt, N. (1994). *Bridges to Literacy: Children, Families and Schools*. Cambridge, Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Kuick, K. (2005). "Delad läsning är dubbel läsning". Ingår i: Bibliotekstjänst (2005). *På tal om böcker: om bokprat och boksamtal i skola och bibliotek*. Lund: Btj förlag.
- Kullberg, B. & Nielsen, C. (red) (2008) *Skriftspråka eller skriftbråka-att utvecklas till en läsande och skrivande människa*. Malmö: Gleerup
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*: övers. Sven-Erik Torhell. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2:a uppl.). (S-E Torhell övers.). Lund: Studentlitteratur. (Originalarbete publicerat 1996).
- Lindö, R. (2005). *Den meningsfulla språkväven: om textsamtalets och den gemensamma litteraturläsningens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundqvist, U. (1995). *Läsa Tolka Förstå: Litteraturpedagogiska modeller*. Eskilstuna: Almqvist & Wiksell Förlag AB
- Kåreland, L.(2001). *Möte med barnboken*. Stockholm: Natur och kultur
- Körling, A. (2003). *Läsning från början*. Lund: Grahns.
- Lindgren, A. (2004). *Bröderna Lejonhjärta*. Stockholm: Rabén&Sjögren
- Norberg, I. (2003). *Läslust & Lättläst*. Lund: Bibliotekstjänst AB.
- Sehlin, G. (2004). *Marias lilla åsna*. Stockholm: Rabén&Sjögren
- Skolverket. (2007). *PIRLS 2006. Läsförmågan hos elever i årskurs 4 – i Sverige och världen*. Rapport nr. 305. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2011). *Lgr 11. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Västerås: Erdita
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svensson, A-K. (1998). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, Roger. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Taube, K. (2007). *Barns tidiga läsning*. Stockholm: Nordstedts.
- Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer* (tredje upplagan). Lund: Studielitteratur

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Bilaga 1. Intervjufrågor:

Pedagogens bakgrund:

- * Namn?
- * Ålder?
- * Utbildning?
- * Befattning på skolan?
- * Hur många år har du arbetat som lärare?
- * Hur många år har du arbetat på skolan?

Högläsning:

1. I vilket syfte läser du högt för eleverna?
2. När har ni högläsning? Har ni fasta tider eller läser ni spontant?
3. Hur väljer du litteratur till högläsningen?
4. Har barnen inflytande vid val av bok till högläsningen?
5. Tillåter du avbrott för exempelvis diskussioner under högläsningen?
Varför/Varför inte?
6. Visar eleverna intresse för högläsning?
7. Vad anser du att högläsningen betyder för elevernas lärande?

Boksamtal:

1. Hur samtalar du och dina elever om de böcker ni läser?
2. **Vad är det viktigaste med att eleverna får reflektera kring de böcker man läser?**
3. Anser du att eleverna brukar ha behov av att samtala kring högläsningens innehåll?
4. Använder du högläsningen/boksamtalen som underlag för diskussion och bearbetning av olika händelser som till exempel konflikter, utanförskap, skilsmässor, flytt, invandring, högtider o s v?
5. Använder du dig av andra aktiviteter än just boksamtal för att följa upp det ni har läst?
6. **Tycker du att boksamtal skapar lust och intresse för vidare läsning bland eleverna? Kan du ge exempel på detta?**

Övrigt:

1. På vilket sätt spelar läsmiljön in för läslusten?

2. Vad gör du för att skapa en god läsmiljö?

3. Hur kan man skapa läslust hos alla elever? Vad gör du?

4. Hur skulle du vilja utveckla högläsningstillfällena och hur skulle du kunna göra de mer meningsfulla?

Bilaga 2. Brev till intervjupersoner

Hej!

Mitt namn är Pernilla Blake och jag är student vid Göteborgs Universitet. Jag läser till lärare för förskola, fritidshem och förskoleklass

Just nu är jag mitt uppe i mitt examensarbete som i stora drag handlar om högläsningens betydelse. Syftet med min studie är att undersöka vad pedagoger har för uppfattning om högläsningens betydelse för barns lärande, hur det ser på sitt uppdrag att stimulera barns intresse för att läsa och hur de kan göra för att göra högläsningen mer meningsfull.

Jag arbetar efter en grundläggande frågeställning:

- Vilken betydelse har, enligt pedagogerna, högläsningen för elevernas lärande?
- Hur skapar pedagoger en god läsmiljö?
- Hur väcker pedagoger läslust hos elever?
- Hur samtalar pedagoger och elever om böcker?
- Hur kan man som pedagog göra högläsningen mer meningsfull?

För att få svar på dessa frågor skulle jag behöva din hjälp då jag behöver intervjua pedagoger i förskoleklassen. Intervjuerna beräknas ta ca 1 timma. De kommer att spelas in på band för att senare kunna analyseras på bästa sätt. Då analysen är avslutad kommer banden att förstöras.

Det är givetvis frivilligt att delta i undersökningen och du kan när som helst avbryta din medverkan. De uppgifter du lämnar kommer att behandlas konfidentiellt. Ditt namn kommer att ändras och dina svar i den slutgiltiga studien kommer inte att kunna härledas till dig.

Jag hoppas att du har möjlighet att delta och har du några frågor är du välkommen att höra av dig till mig.

Med vänlig hälsning

Pernilla Blake

tel: XXXX-XXXXXX

mail: XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX